

ZPRÁVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Leden 2008

Ročník XVIII

číslo 1

ČASOPIS SE TISKNE NA RECYKLOVANÉM PAPIRU

REPORTÁŽNĚ O KONFERENCI NA BALI

Na indonéském ostrově Bali probíhala 3. až 15. prosince 2007 Konference smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu a jejího Kjótského protokolu, které se zúčastnili zástupci 180 států světa. Výsledný konsensus jednání shrnuje dokument nazývaný Cestovní mapa z Bali. Stanovuje časový rámec a věcný obsah vyjednávání pro následující dva roky. Nevládní ekologické organizace, jejichž povinností je kritické myšlení, hodnotí výsledky klimatického summitu jako mírně pozitivní: Výsledky požadují snížení emisí skleníkových plynů s tím, že globální oteplování by nemělo překročit 2 stupně Celsia. Do nové smlouvy, která naváže na Kjótský protokol, bude zahrnuta také ochrana tropických pralesů. Existuje shoda o nutnosti pomoci chudým rozvojovým zemím, které budou nejvíce postiženy výkyvy podnebí.

Více na str. 3

(kvá)

Foto MŽP, Pavel Zámyslický

OBSAH

UDÁLOSTI MĚSÍCE • Klimatické změny jsou zjevné a budou pokračovat 2 • Reportážně o konferenci na Bali 3 • Zprávy ze správy životního prostředí 10 • **ROZHOVOR** • Prof. Ing. Petr Moos, CSc. – Účast environmentalistů je přínos 18 • **ANALÝZY, SOUHRNY, KOMENTÁŘE** • Finance: Operační program Životní prostředí 23 • Evropská unie: Legislativní a pracovní program Evropské komise na rok 2008 25 • Francie: Le Grenelle environnement – ekologická tvář francouzské politiky 26 • Doprava: K návrhu novely zákona o silniční dani 27 • Odpady: Zahrneme se vlastními odpady?! 29 • Odpady: Integrovaný přístup ke krajskému odpadovému hospodářství 30 • Biodiverzita: Novinky z výzkumu a ochrany lasicovitých šelem 34 • **TIP** • Výlov: Žebětínský rybník 36 •

KLIMATICKÉ ZMĚNY JSOU ZJEVNÉ A BUDOU POKRAČOVAT

Mezivládní panel pro klimatické změny (IPCC) publikoval 17. listopadu 2007 ve španělské Valencii závěrečné shrnutí své (v pořadí již čtvrté) hodnotící zprávy o aktuálním stavu poznání o změnách globálního klimatu: Klimatické změny jsou zjevné a budou pokračovat. Otázkou je, jak rychle a jak se na ně připravíme.

„Základní sdělení zprávy IPCC není nijak překvapivé – klimatické změny jsou bohužel realitou stejně jako významný vliv lidské činnosti na ně. Změny klimatu budou pokračovat po celé 21. století. Záleží ale na nás, jak budou intenzivní, jak vážné budou jejich dopady a jak dobře se na to dokážeme připravit,“ komentoval závěry vědeckého panelu ministr životního prostředí Martin Bursík. „Byl bych rád, kdyby měl pravdu Václav Klaus a příští generace se nad našimi dnešními obavami usmívaly. Bohužel, veškeré vědecké poznatky svědčí dost jednoznačně o opaku,“ dodal Martin Bursík.

Podle zprávy IPCC jsou klimatické změny zcela nezpochybnitelné a prokazatelné nárůstem průměrných globálních teplot ovzduší i vody v oceánech, celosvětovým táním mořských, pevninských i horských ledovců i růstem hladiny světových oceánů. Jedenáct z posledních dvanácti let patřilo k tuctu nejteplejších roků od počátku soustavného měření v roce 1850. Za posledních sto let vzrostla průměrná globální teplota o 0,74 °C – nárůst se projevuje především ve vyšších zeměpisných šířkách. Posledních padesát let bylo přitom s vysokou pravděpodobností nejteplejším půlstoletím za posledních 500 let, pravděpodobně dokonce za posledních 1300 let.

Spolu s nárůstem globálních teplot ubývá celosvětově sněhové pokrývky i ledovců – mořských, pevninských i horských – a to na všech kontinentech. Nejhorší situace je v Arktidě. Satelitní sledování zaznamenává od roku 1978 roční úbytek arktického mořského ledu v průměru o 2,7%, přičemž v letním období ubývá v Arktidě dokonce v průměru 7,4% ledu ročně.

Tání ledovců a rostoucí teplota oceánů mají přímý vliv i na zvyšování mořské hladiny. Od roku 1961 stoupala hladina oceánu v průměru o 1,8 mm ročně, ovšem od roku 1993 se rychlost stoupání mořské hladiny téměř zdvojnásobila na 3,1 mm za rok. To znamená stále rostoucí tlak především na pobřežní oblasti. Podle údajů OSN přitom zhruba sto milionů lidí žije v nadmořské výšce nižší než jeden metr. Rizika ekologické migrace obyvatel z těchto oblastí tedy rozhodně nelze podceňovat.

Mění se rovněž distribuce a intenzita srážek. Změna v severnějších oblastech planety stoupá jak úhrn srážek, tak jejich intenzita a roste síla větrných smrští a riziko přívalových dešťů a povodní. V subtropických oblastech a subsaharské Africe se

naopak významně zesiluje problém s nedostatkem vody a spolu s vysokými teplotami a suchem i riziko nebyvale rozsáhlých lesních požárů. Významně častější totiž nebudou jen záplavy a přívalové deště, ale také vlny veder a dlouhých období sucha, především v oblastech, jako je jižní Evropa. Zvyšuje se také rozdíl mezi denními a nočními teplotami v mírném pásmu.

Vědci rovněž varují, že již v průběhu tohoto století dojde ke zpomalení oceánského proudění. To má zásadní vliv na podnebí, včetně evropského. Příjemné evropské klima totiž zajišťuje teplý Golský proud. Zpomalení oceánských proudů může tedy znamenat snížení úrody či úlovků rybářů.

Mezi nejzranitelnější oblasti řadí vědci především pobřežní oblasti, ostrovy, ale také Arktidu. Seznam ekosystémů, přímo ohrožených důsledky klimatických změn obsahuje hory, severské lesy, tundru, mangrovové porosty a pobřežní nivy, velké říční delty či korálové útesy. Naopak ničení deštných pralesů i lesních oblastí severnějších pásem kvůli těžbě dřeva či přeměně lesů na plantáže, přispívá významně k zesílení klimatických změn.

Že se na klimatických změnách podílí lidé emisemi skleníkových plynů (především CO₂, ale také metanu a oxidu dusného), je nezpochybnitelné. Za posledních 35 let vzrostly emise CO₂ o 80%, a to přesto, že zároveň klesala energetická náročnost. Globální koncentrace skleníkových plynů vzrostly zásluhou lidských aktivit od počátku průmyslové éry (od poloviny 18. století) a v současnosti daleko přesahují přirozenou úroveň, která byla v atmosféře od dob ledových do průmyslové revoluce, konstatuje zpráva IPCC. Koncentrace CO₂ v atmosféře jsou dnes mnohem vyšší než kdykoli za posledních 650 000 let.

Podle IPCC budou koncentrace skleníkových plynů v atmosféře růst i v následujících desetiletích. Zvláštní pracovní skupina IPCC vypracovala několik možných scénářů budoucího vývoje v závislosti na tom, jak společnost, politika i ekonomika budou na klimatické změny reagovat. Podle těchto scénářů do roku 2030 vzrostou celosvětové emise CO₂ o 25 – 90% oproti roku 2000. Proto IPCC upozorňuje, že klimatické změny budou pokračovat i v 21. století s přímými dopady většími, než jaké lidstvo zažilo doposud. Vědci předpokládají, že v následujících dvaceti letech poroste globální teplota o 0,2 °C za každou dekádu. Jak se bude vyvíjet v následující-

cím období, záleží právě na reakci světového společenství a socioekonomickém vývoji světa.

Podle toho budou vypadat také důsledky. Vzroste-li teplota do konce století pouze o 1,8 °C, jak předpokládají neoptimističtější scénáře, lze očekávat, že hladiny oceánu stoupnou maximálně o 38 cm. Pokud ale teplota vzroste podle nejpesimističtější projekce o 4 °C, může se mořská hladina zvednout až o 60 cm. IPCC ale zároveň upozorňuje na to, že například tání ledovců v posledních letech nabírá na rychlosti a zrychluje se i pohyb ledovce v Grónsku.

Klimatické změny znamenají významné riziko pro přírodu. Už při optimistických scénářích může hrozit vyhynutí třetině rostlinných a živočišných druhů. Pokud by se teplota zvýšila o čtyři stupně, mohlo by to znamenat naprosto zásadní vymírání druhů s důsledky pro světové ekosystémy i člověka, které lze dnes jen těžko předvídat. Mezi nejohroženější ekosystémy patří korálové útesy. Už při globálním oteplení kolem dvou stupňů Celsia hrozí zánik naprosté většiny z nich. Migrace rostlinných i živočišných druhů kvůli klimatickým změnám je realitou již dnes. Přírodní rozmanitost (tzv. biodiverzita) je přitom klíčová pro stabilitu jednotlivých ekosystémů a ty jsou

zase životně důležité pro člověka. Zajišťují mu obživu, čistý vzduch, vodu, nemluvě o důležitosti pro psychickou a emoční vyrovnanost.

„Zpráva IPCC zároveň upozorňuje, že už dnes máme k dispozici technologie, s jejichž pomocí můžeme koncentraci CO₂ v atmosféře stabilizovat, a vývoj dalších pokračuje. Záleží tedy jenom na nás. Za měsíc se sejde reprezentace celého světa na Bali na jednání, jak dál nasměrovat světovou klimatickou politiku po skončení dosavadní platnosti Kjótského protokolu po roce 2012. Evropská unie je v těchto jednáních velice ambiciózní. Obávám se ale, že k řešení bude nutné, aby začal být podobně ambiciózní celý svět,“ okomentoval 17. listopadu výsledky práce IPCC ministr životního prostředí Martin Bursík.

Další informace: <http://www.ipcc.ch>, <http://www.env.cz/klima> – zde jsou k dispozici v češtině všechny tři předcházející části čtvrté hodnotící zprávy IPCC. Poslední, čtvrtá a souhrnná část, bude okamžitě po přeložení do češtiny taktéž doplněna a podobně jako předchozí části distribuována členům vlády, parlamentu a hejtmanům krajů ČR.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

REPORTÁŽNĚ O KONFERENCI NA BALI

Konference smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu a jejího Kjótského protokolu na indonéském ostrově Bali v prosinci 2007 je považována za začátek nové etapy globální spolupráce na ochraně klimatu. Jak probíhala – o tom informovaly až reportážně živé tiskové zprávy vydávané Ministerstvem životního prostředí postupně, jak se jednání vyvíjela...

Prolog: Na Bali začíná zásadní konference ke klimatu

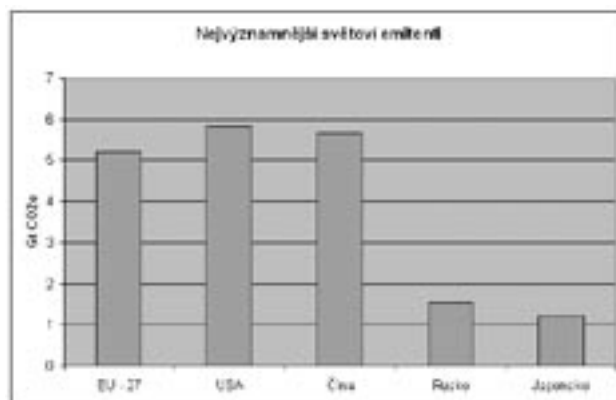
V pondělí 3. prosince začíná na Bali, jednom z tisíců ostrovů tvořících Indonésii, 13. konference smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu (UNFCCC) a 3. zasedání smluvních stran Kjótského protokolu.

Je jasné, že jde o zásadní summit, na kterém budou zahájena jednání o dalších krocích

k ochraně klimatu po skončení platnosti Kjótského protokolu v roce 2012. Státy Evropské unie, včetně České republiky, chtěly, aby dohoda byla dokončena do konce roku 2009, kdy se v Kodani uskuteční 15. zasedání smluvních stran UNFCCC. Dvoutýdenní konference měla skončit v pátek 14. prosince.

Už předem očekávaným klíčovým momentem měla být jednání o tom, aby se k závazkům snižovat emise skleníkových plynů, z nichž nejvýznamnějším je oxid uhličitý (CO₂), přihlásili všichni jejich významní producenti – Čína, USA, EU, Japonsko, Rusko a další

země. Prudce se rozvíjející země jako Čína, Indie či Brazílie zatím žádné závazky z Kjótského protokolu neměly, USA či Austrálie zase Kjótský protokol do té doby odmítly ratifikovat. Čína přitom za rok 2007 pravděpodobně vystřídá USA v pozici největšího světového původce emisí CO₂. Dohodou o budoucích závazcích ekonomicky nejvyspělejších rozvojových zemí podmiňovaly svou účast na budoucí světové dohodě například USA.

Zdroj: EEA, IEA

Významným podkladem pro delegace byla letošní Čtvrtá hodnotící zpráva Mezivládního panelu pro změny klimatu (IPCC), která poukazuje na potřebu udržení růstu globální teploty na hranici 2 °C do konce století, což je dosažitelné pouze při koncentraci skleníkových plynů v atmosféře do 450 ppm (částic z milionu). Z toho vyplývá nutnost účinných opatření jak k redukci skleníkových plynů, tak k omezení negativních dopadů změny klimatu.

Předpokládaným výsledkem konference mělo být schválení, tzv. „cestovní mapy“, která by měla ukázat významné úkoly a milníky, kterými je třeba projít cestou ke globální dohodě na podzim 2009. Podobnou cestovní mapu pro klíčové období 2008-2009 na evropské úrovni připravují společně Francie, ČR a Švédsko v rámci přípravy svého předsednictví v Radě EU. Změna klimatu v souvislosti s energetickou politikou je pro tyto země z pohledu předsednictví jednou z nejvýznamnějších priorit, o nichž se bude na půdě EU diskutovat.

EU hraje v celém vyjednávání klíčovou roli. Sama na březnovém summitu Evropské rady přijala vlastní závazek snížit emise skleníkových plynů o 20 % do roku 2020 (oproti roku 1990), který je ochotna zvýšit na 30 %, pokud se do snižování skleníkových emisí zapojí i ostatní „velcí hráči“. Žádný jiný stát se do té doby bohužel k podobnému závazku dosud nepřihlásil. EU právě proto vyzývá, aby se ekonomicky vyspělé státy zavázaly k vyšším závazným absolutním emisním redukcím. Panel IPCC ve své hodnotící zprávě doporučuje, že by vyspělé ekonomiky světa měly do roku 2020 snížit své skleníkové emise o 25 – 40 % oproti roku 1990. Do roku 2050 by pak globální emise měly klesnout o 50 %, emise vyspělých ekonomik dokonce o 70 – 80 %. Jinak je pravděpodobnost udržení koncentrací skleníkových plynů na úrovni 450 ppm a tedy růstu globální teploty do limitu 2 °C mizivá.

Evropská Sedmadvacítka se shodla, že se bude na Bali řídit závěry Rady EU pro životního prostředí z 30. října 2007. Ty byly připraveny po diskusi a ve spolupráci jednotlivých členských států EU, včetně ČR. Kromě již zmíněných redukčních závazků evropská pozice upozorňuje na nutnost orientace na adaptace na negativní důsledky, které klimatické změny mají a budou mít. Unie byla připravena vyzvat

ke spolupráci také rozvojové země. V evropské pozici se hovoří o „společné, leč diferencované odpovědnosti s ohledem na specifické možnosti jednotlivých smluvních stran“.

Srovnání zemí EU-27 podle emisí CO₂ na obyvatele (projekce k roku 2010 zahrnuje všechna přijatá a plánovaná opatření, včetně tzv. „uhlíkových propadů“)

Země	Emise 1990	Emise 2010 (projekce)
Belgie	14,0t	12,8t
Bulharsko	18,4t	10,8t
ČR	19,1t	13,6t
Dánsko	12,8t	10,4t
Estonsko	33,5t	13,4t
Finsko	13,7t	13,4t
Francie	9,4t	9,1t
Irsko	13,3t	14,9t
Itálie	9,0t	8,5t
Kypr	8,6t	16,2t
Litva	13,3t	9,3t
Lotyšsko	11,0t	5,7t
Lucembursko	31,8t	22,9t
Maďarsko	12,2t	8,7t
Malta	2,5t	5,6t
Německo	15,0t	11,1t
Nizozemí	13,1t	11,8t
Polsko	15,2t	10,9t
Portugalsko	5,8t	7,1t
Rakousko	9,5t	8,2t
Rumunsko	13,0t	8,3t
Řecko	10,2t	12,7t
Slovensko	13,5t	10,4t
Slovinsko	10,1t	8,8t
Španělsko	6,5t	8,3t
Švédsko	7,9t	7,4t
Velká Británie	12,9t	9,8t

Zdroj: Výpočet MŽP na základě údajů Evropské komise

Srovnání evropských zemí srovnatelných počtem obyvatel s ČR (projekce k roku 2010 zahrnuje všechna přijatá a plánovaná opatření, včetně tzv. „uhlíkových propadů“)

Země	Počet obyvatel	Emise CO ₂ v roce 1990	Závazek Kjótského protokolu	Projekce k roku 2010 (%)	Projekce k roku 2010 (abs.)
Belgie	10,5 mil.	146,9 mil. t	-7,5 %	-8,4 %	134,6 mil. t
ČR	10,3 mil.	196,3 mil. t	- 8,0 %	-28,8 %	139,8 mil. t
Maďarsko	10,0 mil.	122,2 mil. t	-6,0 %	-28,7 %	87,1 mil. t
Portugalsko	10,5 mil.	60,9 mil. t	+27,0 %	+23,1 %	75,0 mil. t
Rakousko	8,3 mil.	78,9 mil. t	-13,0 %	-13,4 %	68,3 mil. t
Řecko	11,0 mil.	111,7 mil. t	+25,0 %	+24,9 %	139,5 mil. t
Švédsko	9,1 mil.	72,3 mil. t	+4,0 %	-6,4 %	67,7 mil. t

Zdroj: Evropská komise, přepočtení absolutních emisí v roce 2010 MŽP

EU také navrhla, aby Evropská komise v rámci rozvojové pomoci založila Globální alianci pro klimatické změny mezi Evropou a chudými rozvojovými zeměmi, které jsou změnou klimatu nejvíce ohroženy. Aliance by měla sloužit jednak k transferu nízkouhlíkových technologií do chudších částí světa a jednak k přímé ekonomické pomoci adaptačním opatřením v těchto klimatickou změnou nejohroženějších oblastech (zejména v subsaharské Africe či pobřežních a ostrovních částech Asie a Pacifiku). Pro období 2008 – 2010 vyčlenila na tuto pomoc Komise 50 milionů eur.

Evropská unie s vysokou pravděpodobností splní své vlastní závazky, dané Kjótským protokolem. Jak na tom jsou jednotlivé členské země, ukazují tabulky.

3. prosinec: Summit začal, jednání budou složitá...

Téměř 10 000 delegátů ze 180 států celého světa se sjelo, aby na Bali diskutovali o tom, jak zmírnit změnu klimatu a adaptovat se na negativní dopady, které ji doprovázejí. Na jednáních ohlásilo účast také 130 ministrů životního prostředí a několik hlav států a premiérů – konkrétně například nově zvolený australský premiér Kevin Rudd a bývalý americký viceprezident a nositel Nobelovy ceny za mír Al Gore. Českou delegaci vedl místopředseda vlády a ministr životního prostředí Martin Bursík.

Pondělní slavnostní zahájení otevřel prezident minulé konference smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu (UNFCCC) David Mwiraria z Keni a předal řízení konference novému prezidentu, indonéskému ministru životního prostředí Rachmadu Witoelarovi. První týden konference byl určen pro vyjednávání expertů, aby připravovali konkrétní návrhy rozhodnutí, o kterých budou v následujícím týdnu diskutovat ministři.

Od konference na se neočekávalo přijetí konkrétních emisních závazků. Nicméně cílem bylo překonat mezeru, která by mohla vzniknout po skončení prvního kontrolního období Kjótského protokolu v roce 2012. Hovořilo se zejména o tzv. „cestovní mapě z Bali“, která by formulovala harmonogram pro dosažení dohody mezi všemi zúčastněnými stranami do konce roku 2009, kdy by mělo dojít ke schválení nového protokolu v Kodani. Bylo zřejmé, že jednání budou obtížná, neboť k absolutnímu redukčnímu závazku ve výši 30 % do roku 2020 se do té doby přihlásilo pouze 27 členských států Evropské unie a Norsko.

Kromě diskuse o budoucích redukčních závazcích čekala delegáty i debata o prohloubení adaptačních mechanismů a jejich financování. K tomu by měl sloužit samostatný Adaptační fond, jehož základy byly položeny již minulý rok v Nairobi. Hlavním úkolem fondu je financování adaptačních opatření na zmírnění změny klimatu především v rozvojových zemích světa, které jsou z hlediska dopadu klimatických změn nejzranitelnější (např. Bangladéš, Mikronésie, Maldivy atd.). Další pokrok ve vyjednávání se očekával zejména v otázkách emisí způsobených odlesňováním a degradací půdy, což je prioritní téma právě pro hostitelskou Indonésii a státy Latinské Ameriky. Mezi stěžejní většina delegací zařadila rov-

něž diskusi o prohloubení uhlíkového trhu a transferu vyspělých průmyslových a ekologicky šetrných technologií do rozvojových částí světa.

Českou delegaci čekala mimo oficiální program celá řada bilaterálních jednání, především jednání s Francií a Švédskem k přípravě společných 18 měsíců předsednictví v EU. Bylo připraveno i jednání o zájmech ČR v oblasti flexibilních mechanismů Kjótského protokolu, kde již byly navázány dobré vzájemné vztahy s Japonskem, Španělskem, Nizozemím a Finskem. Tyto záležitosti jsou důležité vzhledem k tomu, že 1. ledna 2008 začíná tzv. kontrolní období Kjótského protokolu, kdy může ČR obchodovat s přebytkem emisních redukcí, který má vůči aktuálnímu kjótskému závazku.

4. prosinec: Austrálie potvrdila ratifikaci Kjótského protokolu

S velice pozitivní zprávou přišla australská delegace. Potvrdila, že nová australská vláda premiéra Kevina Rudda ratifikuje Kjótský protokol. Dosud totiž Austrálie, spolu s USA, jako jediné dvě průmyslově vyspělé země dohodu z Kjóta odmítaly. Austrálie podala písemné oznámení sekretariátu Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu (UNFCCC) a po devadesáti dnech vstoupí ratifikace protokolu v platnost. Austrálie se tak nakonec přihlásila k závazku snížit emise skleníkových plynů o 5 % do roku 2012 (oproti roku 1990). Jedinou ekonomicky vyspělou zemí odmítající kjótské závazky tak zůstaly pouze USA. Krok australské vlády znamenal určitou naději pro očekávaná složitá jednání.

Austrálie na Bali také informovala, že chce podpořit snížení emisí skleníkových plynů o 60 % do roku 2050. Ke splnění cílů hodlá v roce 2008 zavést domácí systém emisního obchodování.

5. prosinec: Jednání v plném proudu

Ve středu se jednání již rozběhla naplno ve všech programových blocích a pracovních skupinách. Debaty se točily zejména okolo budoucích závazků ekonomicky vyspělých zemí a zapojení prudce se rozvíjejících ekonomik, jako je Čína, Indie či Brazílie. Tématem také byla spolupráce mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi v technických a finančních otázkách.

Mimo oficiální jednání se delegáti každý den zúčastňovali také desítek doprovodných přednášek a diskusí o nejrůznějších tématech, spojených se změnou klimatu (problematika odlesňování, vazby změny klimatu na otázky chudoby, rozvoj emisního obchodování v rozvojových státech světa, adaptace lidstva na probíhající změnu klimatu atd.), které pořádaly vládní, nevládní, průmyslové i vědecké organizace.

Kromě toho trávila většina delegátů denně hodiny na koordinačních schůzkách svých bloků. K nejnápadnějším a nejpočetnějším patří země G77 a Čína (blok rozvojových zemí), EU-27 a Umbrella Group (USA, Rusko, Ukrajina, Kanada, Austrálie, Nový Zéland a další). Skupiny pak ve většině případů dodržují předem dohodnutou společnou strategii a při vyjednávání vystupují jednotně.

Již první jednání ukázala, že ani tentokrát nebude hledání kompromisů jednoduché. Hned na počátku se strhla slovní přestřelka při schvalování programu

jednání. Konkrétně v ní šlo o transfer technologií, který je z pohledu rozvojových zemí velmi citlivým tématem. Nakonec byly pro většinu témat založeny užší, tzv. kontaktní skupiny, kde jednotlivé strany během prvních dnů předkládaly své návrhy a diskutovaly o možných kompromisních variantách. Úkolem těchto skupin bylo zpracovat návrh závěrů a rozhodnutí konference k jednotlivým problematikám, aby o nich v následujícím týdnu diskutovali ministři, jejichž úkolem pak bylo také hledat konsensus tam, kde se to nepodařilo při jednáních v kontaktních skupinách.

6. prosinec: Rýsuje se dohoda o fondu pro adaptační opatření

O den později se zdá, že mezi delegacemi konference panuje obecná shoda o základních principech fungování Adaptačního fondu, který má sloužit k financování adaptačních opatření (formou projektů a programů) na negativní dopady způsobené změnami klimatu v rozvojových zemích.

Jak řekl ve svém vystoupení výkonný tajemník sekretariátu Rámcové úmluvy OSN o změnách klimatu (UNFCCC) Yvo de Boer, „po několikaletém procesu vyjednávání by se fond měl stát konečně provozuschopným“. Hlavním úkolem Fondu bude zmírňovat dopady zejména na vodní hospodářství, zemědělství a lesnictví v těch částech světa, které jsou vůči projevům změny klimatu nejzranitelnější. To jsou především chudé pobřežní země, malé ostrovní státy a země subsaharské Afriky.

Finanční prostředky by měly sloužit i na včasné přizpůsobení (adaptaci) živelným katastrofám, které jsou spojeny s extrémními klimatickými jevy (záplavy, hurikány, bouře, atd.) či šíření pouští v důsledku klimatických změn. Adaptační fond by měl být začleněn pod správu GEF (Global Environment Facility), platební jednotkou bude Světová banka, která odhaduje roční požadavky na výdaje fondu ve výši 10 miliard dolarů.

Názory se liší na zdroje financování. Dosud prostředky pocházely pouze ze zpoplatnění mechanismu obchodování s uhlíkovými kredity CDM (Clean Development Mechanisms), z něhož by měla být odvedena do Fondu dvě procenta z každé uzavřené transakce. Některé rozvojové země tomuto způsobu ale oponovaly a navrhovaly přímé příspěvky ekonomicky vyspělých zemí, či zpoplatnění dalších mechanismů emisního obchodování, případně alespoň navýšení procenta z transakcí obchodování s uhlíkovými kredity CDM.

7. prosinec: Finance mohou být klíčem ve vyjednáváních o klimatu

V rámci jedné z doprovodných akcí na konferenci prezentoval sekretariát Rámcové úmluvy OSN o klimatických změnách (UNFCCC) odhad budoucích výdajů v oblasti změny klimatu. Celkové výdaje na opatření v rámci ochrany světového klimatu by se měly okolo roku 2030 pohybovat na úrovni 0,3 – 0,5 % světového HDP.

Konkrétně roční výdaje na adaptace v rozvojových zemích budou představovat cca 40 – 50 miliard dolarů. Současné příjmy adaptačního fondu

však činí pouze 36 milionů USD. K tomuto rozdílu sekretariát UNFCCC dodává, že současné financování oficiální rozvojové pomoci je z tohoto pohledu zřetelně nedostatečné a bude třeba současný model nahradit jiným. I proto vydal sekretariát UNFCCC publikaci *Investment and Financial Flows to Address Climate Change*, která se touto problematikou podrobně zabývá.

Podle většiny delegátů klimatické konference na Bali bude vyřešení finančních otázek jedním z hlavních aspektů postkjótské spolupráce ekonomicky rozvinutých zemí se státy rozvojovými, kterým z Kjótského protokolu nevyplyvají žádné redukční závazky. „Pokud se podaří sblížit názory těchto dvou bloků, zejména na financování adaptací a transferu technologií, dá se předpokládat větší ochota rozvojových států nést případné břemeno vlastních závazků po roce 2012,“ řekl člen české delegace a ředitel odboru změny klimatu MŽP Pavel Zámyslický.

Nejednalo by se však s největší pravděpodobností o přísné národní emisní limity, jako v případě ekonomicky vyspělých zemí, ale spíše o sektorové cíle pro nejvýznamnější emitenty, jako např. energetiku a dopravu. Tyto cíle by měly stimulovat k postupnému zpomalení a posléze zastavení prudkého růstu emisí rozvíjejících se ekonomik, na druhou stranu by však měly umožnit ekonomický rozvoj a řešení ostatních klíčových problémů rozvojového světa (chudoba, nedostatek vody a potravin atd.).

Při těchto úvahách se samozřejmě rozlišuje mezi jednotlivými státy z pohledu jejich ekonomické vyspělosti. Předpokládá se, že o jiných požadavcích budou diskuse s Čínou, Brazílií nebo Jihoafrickou republikou a o jiných zase s Keňou, Etiopií či Pákistánem.

10. prosinec: Nový Zéland oznamuje spuštění vlastního systému obchodování s emisemi

Nový Zéland na Bali představil návrh svého domácího systému obchodování s emisemi skleníkových plynů. V současné době návrh projednává novozélandský parlament s tím, že po schválení bude spuštěn v jednotlivých etapách a plně funkční by měl být do roku 2013, kdy bude zahrnut i sektor zemědělství a další skleníkové plyny (mimo CO₂).

Od Evropského systému emisního obchodování (EU ETS) se novozélandský liší především zahrnu-

tím všech významných emitujících sektorů a rovněž všech plynů. V EU ETS jsou zahrnuty pouze některé průmyslové sektory a energetika a předmětem obchodování jsou pouze emise CO₂. Naproti tomu novozélandský systém by měl pokrývat navíc i lesnictví, zemědělství, dopravu, odpady a kromě oxidu uhličitého ještě zejména emise metanu, oxidu dusného a některé další skleníkové plyny. Nový novozélandský systém by měl být navíc propojen s ostatními systémy emisního obchodování, tedy i s EU ETS. Nový Zéland emituje ročně přibližně 75 milionů tun skleníkových plynů (počítáno podle ekvivalentu tun CO₂), z čehož bezmála polovina připadá na zemědělství. Podíl energetiky není tak výrazný jako v Evropě, neboť přibližně 80 % elektřiny je na Novém Zélandu produkováno z obnovitelných zdrojů energie. Novozélandská vláda slibuje, že od roku 2030 má být tamní ekonomika emisně neutrální.

V předchozích dnech konference proběhlo na Bali úvodní jednání mezi zástupci MŽP a privátního novozélandského sektoru o možné spolupráci obou stran v oblasti emisního obchodování. Zejména se jednalo o možné zapojení flexibilních mechanismů Kjótského protokolu, které umožňuje vzájemnou kooperaci ve snižování emisí skleníkových plynů u konkrétních projektů, jež tyto emisní redukce generují.

11. prosinec: Přiblížil se okamžik pravdy

V úterý 11. prosince se jednání na konferenci již chýlilo do své závěrečné a nejvýznamnější etapy – ministerské části jednání. Následující hodiny a dny měly napovědět, s jakými výsledky lze na letošním zasedání smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změnách klimatu (UNFCCC) počítat.

Tímto dnem totiž skončilo oficiální jednání expertů a vyjednávačů jednotlivých zemí a na jejich místa se od středy chystali zasednout předsedové vlád a ministři, aby se pokusili domluvit kompromis v otázkách, které se během předchozích sedmi dnů nepodařilo vyřešit. Mezi problematické okruhy jed-

nání nepatřil Adaptační fond, jehož zprovoznění již v té chvíli nic nebránilo, neboť se už všechny smluvní strany shodly na jeho základní koncepci a pravidlech fungování. Většina návrhů závěrů a rozhodnutí však zůstávala nedořešena a vyjednávači trávili dlouhé hodiny úpravami textu, vznášením různých pozměňujících návrhů a hledáním kompromisu.

Bohužel to stále platilo i o prvku, na jehož základech stál celý úspěch či neúspěch letošní klimatické konference. Jednalo se o tzv. Cestovní mapu z Bali (Bali Road Map), která by měla napomoci dohodě rozvinutých a rozvojových zemí po roce 2012, kdy vyprší mandát Kjótského protokolu. Balijská cestovní mapa by především měla potvrdit časový rámec pro přijetí nové dohody do konce roku 2009 a rovněž její náplň, která se týká zejména redukčních emisních závazků (nově pro některé rozvojové země, např. Čínu, Brazílii a Indii), adaptací na změnu klimatu, transferu technologií atd. Velkou výzvou se pro vyjednávače stalo zapojení Číny a USA do světové dohody o klimatu. Jelikož Američané neratifikovali Kjótský protokol, stojí mimo stávající skupinu ekonomicky vyspělých zemí, které se k závazným redukčním cílům hlásí. Jde tedy o to vrátit USA zpět do hry, což je jednou z klíčových snah celého procesu. V pondělí měli zástupci EU možnost setkat se s bývalým kandidátem na prezidenta a nynějším americkým senátorem Johnem Kerryem, který jasně deklaroval snahu mnoha amerických politiků „nastoupit zpět do vlaku“. Kerry doufá, že američtí vyjednávači i přes zdrženlivost Bílého domu dovolí nastartovat proces, který by měl vyvrcholit přijetím nové dohody o snižování skleníkových emisí v Kodani na podzim 2009.

12. prosinec: Přinesou nový impuls do vyjednávání ministrů?

Ministerský segment jednání byl na klimatické konferenci zahájen 12. prosince. Očekávaly se od něj nové impulsy do vyjednávání 180 zúčastněných států.

V rámci oficiální ceremonie přivítal přítomné účastníky generální tajemník OSN Pan Ki-Mun a řekl, že budoucí generace jsou odkázány na nás a naše současná rozhodnutí. Vyzval k urychlenému dokončení jednání o nastavení budoucí klimatické dohody do roku 2009, tzv. Cestovní mapě z Bali (Bali Road Map). Indonéský prezident Susilo Bambang Yudhoyono hovořil především o odlesňování v rozvojových zemích, které vážně přispívá k nárůstu koncentrace uhlíku v atmosféře. Globální řešení tohoto problému by mělo být jednou z hlavních součástí budoucí klimatické smlouvy mezi ekonomicky rozvinutými a rozvojovými zeměmi. Výkonný tajemník Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu (UNFCCC) Yvo de Boer ve svém projevu zopakoval, jaké jsou nejvážnější hrozby spojené se změnou klimatu. Když současný svět nic nepodnikne po skončení prvního kontrolního období Kjótského protokolu, zvýší se podle něj současná úroveň emisí o polovinu do roku 2050. Podle de Boera musí dojít na Bali k dohodě o agendě a časovém rámci vyjednávání.

Navzdory politickým prohlášením byla vyjednávání v jednotlivých tematických skupinách velice obtížná a dosažení kompromisu se jevílo skutečně složité. Problematická byla zejména dohoda o transferu technologií, kde rozvojové státy vedené Saudskou Arábií požadovaly okamžité vytvoření fondu, který by financoval rozvoj čistých technologií v rozvojových zemích. Ekonomicky vyspělé státy, které by do tohoto fondu musely finančně přispívat, souhlasily s vytvořením fondu, ale až v pozdějším termínu, po přezkumu současného stavu financování rozvojové pomoci a zhodnocení potřeb financování transferu technologií.

Nejsložitější jednání se však vedla o Cestovní mapě. Příprava návrhu rozhodnutí v pracovní skupině z předchozího dne skončila až ve dvě hodiny ráno. USA, Austrálie a Kanada nesouhlasily s původním návrhem, kde se uvádělo, že by ekonomicky vyspělé průmyslové země měly snížit emise skleníkových plynů o 25 – 40 % do roku 2020 oproti roku 1990. Uvedené země se nebránily diskusi o emisních závazcích, ale až na následujících jednáních, která proběhnou po Bali. Nyní požadovaly pouze obecný mandát pro skupinu, jež by měla tuto agendu v roce 2008 a 2009 pokrývat. S původním textem nesouhlasily ani rozvojové státy (G77 a Čína), kterým se nelíbilo, že by mezi vyjednávajícími body měly být i příspěvky ekonomicky rozvíjejících se zemí k redukci skleníkových plynů v atmosféře. Hledání konečného kompromisního textu bylo nesmírně obtížné.

13. prosinec: Zbývá necelých 48 hodin...

Ve čtvrtek 13. prosince měli vyjednávači už jenom necelých 48 hodin na to, aby předložili kompromisní návrhy závěrů a rozhodnutí konference pro závěrečné páteční plenární zasedání. Vzhledem k těžkostem při vyjednávání se očekávalo, že se jednání mohou protáhnout až do časného sobotního rána. Mezi nejvýznamnější body, o nichž zatím nepanovala shoda, patřila Cestovní mapa z Bali, transfer technologií a snižování emisí z odlesňování v rozvojových zemích.

Nejsložitější jednání se vedla právě o Cestovní mapě z Bali. USA a Rusko stále nesouhlasily s explicitním stanovením cílů pro ekonomicky vyspělé země, které by měly snížit emise skleníkových plynů o 25 – 40 % do roku 2020 oproti roku 1990. Uvedené země se nebránily diskusi o emisních závazcích, ale až na následujících jednáních, která proběhnou po Bali. Nyní požadovaly pouze obecný mandát pro skupinu, jež by měla tuto agendu v roce 2008 a 2009 pokrývat. Citace konkrétních závazků pro rozvinuté země však byla klíčová pro mnoho zemí včetně Evropské unie, Norska a sdružení malých ostrovních států.

Jistý posun nastal u rozvojových zemí. Čína a Jihoafrická republika naznačily ochotu ke kompromisu. S původním textem stále striktně nesouhlasila Saudská Arábie a Indie, kterým se nelíbilo, že by mezi vyjednávajícími body měly být i příspěvky ekonomicky rozvíjejících se zemí k redukci skleníkových plynů v atmosféře.

14. prosinec: Jednání stále zablokována

Ani během čtvrtěčních jednání se vyjednávačům nepodařilo odblokovat patovou situaci ve vyjednávání o Cestovní mapě z Bali. Jednání blokoval především postoj USA, které nebyly ochotny akceptovat v textu odkazy na výsledky čtvrté hodnotící zprávy IPCC a doporučení pro redukční cíle pro ekonomicky rozvinuté země. Podle středečního projevu bývalého amerického viceprezidenta a nositele Nobelovy ceny za mír Al Gorea na Bali „zde všichni vidí, že USA záměrně blokují jednání o budoucím klimatickém režimu a nedá se bohužel dělat nic, než čekat na změnu postoje americké administrativy, která je očekávána v následujících dvou letech“.

I přes skepsi, která panovala u většiny účastníků, se vyjednávači i ministři snažili dospět ke společnému kompromisnímu závěru, který by umožnil pokračování konstruktivní spolupráce v dalších letech.

Zástupci Evropské unie pohrozili, že pokud se nepodaří kvůli USA najít kompromisní návrh, nezúčastní se zástupci zemí EU v příštím roce jednání nejvýznamnějších světových ekonomik o změně klimatu. Setkání nejvýznamnějších ekonomik je organizováno USA a je nezávislé na vyjednávání v rámci Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu a Kjótského protokolu.

Epilog: Cestovní mapa z Bali

Zasedání 190 smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu a jejího Kjótského protokolu na Bali skončilo o den později, než bylo původně plánováno, v sobotu 15. prosince. Nejvýznamnějším bodem, který se doposledka diskutoval, byla Cestovní mapa z Bali, která stanovila časový rámec a věcný obsah vyjednávání pro následující dva roky. Jednání vyvrcholilo na konferenci smluvních stran v prosinci 2009 v Kodani, kdy by měla být dosažena konečná dohoda o nastavení režimu po vypršení prvního kontrolního období Kjótského protokolu v roce 2012.

„Bali je významným posunem na cestě ke globální spolupráci na ochranu klimatu. Vědecké výsledky IPCC byly jednomyslně přijaty jako základ pro politické rozhodování. Došlo k dohodě mezi rozvinutými zeměmi a rozvojovými zeměmi nad for-

mou budoucích závazků v oblasti snižování emisí skleníkových plynů. I USA, které blokovaly dohody, se k nim nakonec připojily. Přesto stále převažuje prosazování partikulárních zájmů jednotlivých států nad globální odpovědností za stabilizaci světového klimatu. Jsme na začátku cesty," řekl šéf české delegace na Bali, vicepremiér a ministr životního prostředí Martin Bursík.

Úkolem smluvních stran bude teď práce na tématech, která jsou v rozhodnutí uvedena. Jde především o čtyři základní bloky postkjótského režimu, tj. mitigace (zmírňování, tj. především snižování emisí skleníkových plynů), adaptace (přizpůsobení se negativním vlivům změny klimatu), transfer technologií a financování opatření zejména v chudých oblastech rozvojového světa.

Přijetí Cestovní mapy z Bali je průlomovým rozhodnutím, v němž se podařilo sjednotit názory všech smluvních stran na budoucí směřování politiky. Nejvýznamnějším prvkem je shoda ekonomicky rozvinutých a rozvojových zemí společně s USA, které do poslední chvíle přijetí dohody o Cestovní mapě blokovaly. Nejproblematičtější se jevila část o příspěvcích jednotlivých zemí ke snižování emisí skleníkových plynů a také předpokládané cíle emisních redukcí pro ekonomicky vyspělé země do roku 2020 (redukce 25 – 40 % oproti roku 1990). Konečný text obsahuje jasnou deklaraci smluvních stran přispět měřitelnými emisními závazky ke globální redukci skleníkových plynů tak, aby mohlo dojít ke stabilizaci koncentrací skleníkových plynů v atmosféře podle scénářů letošní hodnotící zprávy IPCC. EU se podařilo prosadit vyvážené rozdělení příspěvků mezi rozvinutými a rozvojovými státy. „Nikdo by neměl být zbaven odpovědnosti za klimatickou změnu, protože změny klimatu se dotknou každého," vysvětluje ministr životního prostředí Martin Bursík. Konkrétní cíle jednotlivých zemí budou diskutovány na následujících konferencích smluvních stran v roce 2008 v Poznani a v roce 2009 v Kodani.

Významné bylo i schválení základních principů fungování Adaptačního fondu, který má sloužit k financování adaptačních opatření (formou projektů a programů) v rozvojových zemích. Hlavním úkolem fondu bude zmírňovat dopady zejména na vodní hospodářství, zemědělství a lesnictví v těch částech světa, které jsou vůči projevům změny klimatu nejzranitelnější. To jsou především chudé pobřežní země, malé ostrovní státy a země subsaharské Afriky. Finanční prostředky by měly sloužit i pro včasné přizpůsobení (adaptaci) živelným katastrofám, které

jsou spojeny s extrémními klimatickými jevy (záplavy, hurikány, bouře, atd.) či šíření pouští v důsledku klimatických změn. Adaptační fond by měl být začleněn pod správu GEF (Global Environment Facility), platební jednotkou bude Světová banka, která odhaduje roční požadavky na výdaje spojené s činností globálního adaptačního fondu ve výši 10 miliard dolarů. Financování Adaptačního fondu by mělo být zajištěno příspěvky z emisního obchodování. Dohodnuto bylo zatím 2% zpoplatnění mechanismu čistého rozvoje (CDM).

Konference rovněž označila jako velice významný problém odlesňování v rozvojových zemích světa, které se v celosvětovém měřítku na změnách klimatu podílí přibližně 20 %. Delegáti odsouhlasili, že je třeba zahájit okamžitou akci, která podpoří opatření působící proti odlesňování. Jako významný prvek by měl působit mechanismus čistého rozvoje, tedy prvek emisního obchodování. Smluvní strany rovněž uznaly, že je třeba se v budoucnu zaměřit, kromě odlesňování jako takového, také na problém degradace lesa a udržitelný lesní management.

Konference smluvních stran rovněž uznala jako významné a zásadní závěry letošní čtvrté hodnotící zprávy Mezivládního panelu pro změnu klimatu (IPPC). Zpráva shrnuje nejdůvěryhodnější odhady o klimatické změně a současně poskytuje vědecký, technický a socioekonomický výhled významných témat, která souvisejí s klimatickou změnou. Rezoluci schválily všechny delegace včetně USA. „Výsledky vědeckého výzkumu jsou jednoznačné. Dochází ke změně klimatu a její negativní vlivy jsou realitou. Musíme propojit vědecké poznání s politikou. Je čas jednat. Úkolem je významně snížit emise skleníkových plynů a současně zvýšit zachycování uhlíku vegetací," shrnuje význam vědecké zprávy pro světovou politiku Martin Bursík.

*Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP, upraveno (red)
Foto MŽP, Pavel Zámýslický*

Další informace:

http://unfccc.int/meetings/cop_13/items/4049.php
<http://www.iisd.ca/climate/cop13>
http://ec.europa.eu/environment/climat/home_en.htm
http://ec.europa.eu/news/energy/071127_1_en.htm
<http://www.eu2007.pt/NR/rdonlyres/1CAB3779-074F-44D8-937F-C76ADEECD612/0/96899.pdf>
<http://www.ipcc.ch>
<http://www.env.cz/klima>

ZPRÁVY ZE SPRÁVY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Zprávy v této rubrice pocházejí z tiskového a informačního servisu Ministerstva životního prostředí a dalších resortních a spolupracujících organizací, které jsou za zprávami uvedeny jako zdroj. Zprávy jsou redakčně kráceny a upraveny.

MINISTR BURSÍK NA ZVUKOVÉM ZÁZNAMU

Ministerstvo životního prostředí ČR na svých internetových stránkách www.env.cz, v databázi tiskových zpráv zpřístupnilo zvukový záznam tiskové konference po jednání vlády dne 14. 11. 2007 ve formátu mp3. Jeho součástí je i vystoupení ministra a místopředsedy vlády Martina Bursíka, který prezentoval tři body:

1. Rozšíření seznamu evropsky významných lokalit soustavy Natura 2000 v Panonské oblasti
2. Koncepte využití zisku z prodeje přebytku emisních povolenek - tzv. AAU
3. Informace o výsledku dohody s Evropskou komisí o financování vodohospodářských staveb z fondů Evropských společenství.

Ve stejné databázi najdete například také zvukový záznam tiskové konference ze 17. prosince 2007, na které místopředseda vlády a ministr životního prostředí Martin Bursík informoval o průběhu a výsledcích konference OSN o změnách klimatu na Bali a vyjádřil se k anonymnímu trestnímu oznámení, které na něj bylo podáno.

(red)

TEST PRACÍCH PRÁŠKŮ: DŮVĚRYHODNOST EKOZNAČKY JE ZÁSADNÍ

Z výsledků testu pracích prášků v deníku MF Dnes ze 16. listopadu 2007 vyplývá, že testovaný výrobek – prací prášek Qalt Excel – nesplňuje požadavky směrnice, na jejímž základě mu bylo uděleno právo užívat ekoznačku Ekologicky šetrný výrobek (EŠV). Rozpor z hlediska požadavků na ekotoxicitu, který byl testováním výrobku zjištěn, posuzujeme jako známku o možném závažném porušení podmínek pro užívání ekoznačky ze strany držitele.

Agentura pro ekologicky šetrné výrobky při CENIA ihned rozhodla zadat akreditované laboratoři kontrolní testování vzorku, který byl zakoupen v běžné obchodní síti a zároveň požádala výrobce prášku, aby doložil nové ověřené výsledky testů na ekotoxicitu a biologickou rozložitelnost výrobku. V případě, že firma nebude schopna doložit splnění podmínek k používání značky Ekologicky šetrný výrobek, bude jí právo užívat ekoznačku odebráno.

Na výsledku testu se mohou podílet např. rozdílné zkušební metody, citlivost metod, ředění výrobku či tolerance. Podle vyjádření výrobce hrají svoji roli i dodavatelé surovin používaných pro výrobu výše zmíněného pracího prostředku. Z uveřejněného článku nevyplývá, která šarže výrobku byla testována. Právě

z těchto důvodů Agentura pro ekologicky šetrné výrobky zadala nové nezávislé testování a zároveň požádala výrobce o předložení výsledků nových testů. „Důvěryhodnost ekoznačky pro spotřebitele je klíčová. Žádný výrobek, který nesplňuje podmínky ji zkrátka používat nesmí,“ říká Adéla Petrová z Agentury pro EŠV.

Qalt Rakovník přihlásil univerzální koncentrovaný prací prášek Excel a dokladoval splnění požadavků a kritérií stanovených pro udělení ekoznačky Ekologicky šetrný výrobek 23. května 2005. Výrobce doložil prohlášení specifikující chemické složení výrobku a bezpečnostní list přípravku. Testováním vlivu výrobku na vodní organismy bylo prokázáno, že tento výrobek není nebezpečný pro životní prostředí. Dobré výsledky byly dosaženy v testech akutní toxicity na rybách a zvláště pak v testech inhibice růstu sladkovodních řas. Výrobku byla ekoznačka udělena 24. června 2005.

*Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP
Michaela Dombrovská, tisková mluvčí CENIA*

TÝKÁ SE TO TAKÉ TEBE – PODVAATŘICÁTÉ

32. ročník mezinárodního festivalu filmů a videoprogramů Týká se to také tebe (TSTTT) se konal 19. – 25. listopadu v Uherském Hradišti, Uherském Brodě a ve Zlíně. Součástí TSTTT byl již tradičně také doprovodný odborný a kulturně společenský program – přednášky, semináře, konference, výstavy a umělecké pořady. Vyhlášovatelé TSTTT jsou MŽP, Zlínský kraj, Město Uherské Hradiště, Město Uherský Brod, Odbořový svaz pracovníků kulturních zařízení a Český svaz ochránců přírody. Festival pořádá Klub kultury Uherské Hradiště.

Festival TSTTT vznikl v Uherském Hradišti před 32 lety, kdy komunistická cenzura omezovala svobodu filmové tvorby. Zvláště ekologie byla v té době pro umělce a publicisty tabu. Potřeba pravdy přivedla kroužek zdejších nadšenců k rozhodnutí pořádat alespoň přehlídky filmů amatérských, protože ty byly přece jen méně kontrolovány státní mocí. K zakladatelům festivalu patřil také významný český ochránce přírody, novinář a publicista Josef Velek. K jeho odkazu se festival přihlásil po pádu totalitního režimu v roce 1989. Filmová přehlídka se postupně otevřela profesionálním tvůrcům a stala se mezinárodní.

Z úcty k tradici si však festival zachoval také soutěžní kategorii amatérského filmu.

Cílem festivalu je upozorňovat veřejnost na filmová a televizní díla, která se zásadně vyjadřují k ekologickým stránkám lidské existence v dnešním světě.

Filmová soutěž je rozdělena na snímky amatérské a profesionální. Do letošního ročníku bylo přihlášeno celkem 94 filmů z ČR, Slovenska, Polska, Makedonie, Estonska, Španělska, Portugalska, Německa, Jihoafrické republiky, Íránu, Austrálie a USA.

Nejlepší amatérský film na TSTTT dostává Velkou cenu, nejlepší amatérský zahraniční film Cenu města Uh.Brodu a další cenu věnuje Odborový svaz pracovníků kulturních zařízení. Profesionálové soutěží o Hlavní cenu Josefa Velka a ceny Ministerstva životního prostředí a Cenu hejtmána Zlínského kraje, který nad festivalem převzal záštitu.

Kromě nejlepších filmů, které doporučila odborná porota k promítání ve dvou projekčních místnostech, si mohli návštěvníci promítnout všechny přihlášené snímky v sobotu odpoledne na přání. Kromě soutěžních amatérských a profesionálních filmů TSTTT měli

pořadatelé k projekci nejlepší filmy z letošního Světového festivalu filmů o parcích z partnerského města Sondrio v Itálii (pátek večer a neděle dopoledne). Vstup na promítání byl volný.

V sobotu odpoledne zavítal na TSTTT náměstek ministra RNDr. František Pelc, který besedoval s veřejností a novináři o současných otázkách ochrany přírody. V rámci této prestižní akce se uskutečnil též XXIX.ročník fotografické soutěže, soutěž dětské kresby a dětská literární soutěž. Rovněž byly uděleny Ceny Dunaje pro vítěze dětských výtvarných děl a ceny soutěže Ekofór. Letošní ročník Týká se to také tebe nabídl i aktuality a zajímavosti z ekologického zemědělství, rozmanité pořady Hnutí Brontosaurus, konferenci a setkání k ekologické výchově, besedu Etnika a příroda v odlehlých končinách světa s diaprojekcí, fotovystavou a výstavou dětských kreseb a mnoho dalšího.

Další informace: <http://www.kkuh.cz>

Jitka Radová, odbor vnějších vztahů MŽP

CENY XXXII. ROČNÍKU MEZINÁRODNÍ SOUTĚŽE FILMŮ TSTTT 2007	
Filmy amatérské:	
Hlavní cena za nejlepší film v amatérské soutěži:	
<i>Zastavení poslední</i> Režie Petr Baran, ČR Film o posledních věcech člověka vyniká jak moudrými úvahami pracovníků hospice, kteří se s umírajícími pacienty každodenně stýkají, tak užitymi filmovými prostředky: fotograficky komponovanými detaily tváří klientů a pracovníků hospice či ztlumenou barevnou škálou. Citlivě mluví o důležitém tématu v dnešní společnosti odsouvaném na okraj.	
Cena Odborového svazu pracovníků kulturních zařízení:	
<i>Jmenuji se čistý methyldamphetamin/My Name is Crystal Meth</i> Režie Peter Smith, Jihoafrická republika Málokdy máme možnost shlédnout a prožít film o nebezpečí drog působící niterně především na mladé lidi a o jejich vlivu na osobnost člověka. Forma oslovení diváka personifikovanou drogou je originální a vysoce působivá.	
Cena města Uherského Brodu za nejlepší zahraniční amatérský film:	
<i>Létající rybář/Der fliegende Fischer/The Flying Fisherman</i> Režie Werner Czarnecki, Německo Porota ocenila kameramansky pozoruhodnou a scénáristicky vtipnou reflexi života ledňáčka, ale také obdivuhodnou trpělivost, se kterou se autor věnoval záběrům ze života tohoto létajícího drahokamu našich řek.	
Filmy profesionální:	
Hlavní cena – Cena Josefa Velka:	
<i>Černá noc/Yek Shabe Siah/A Black Night</i> Režie Saied Nabi, Íránská islámská republika Snímek přesvědčivě ukazuje nebezpečné důsledky introdukce nepůvodních druhů na případě medúz v Kaspickém moři. Ty prudce snižují stavy lovných ryb a způsobují ekologickou a sociální pohromu. Problém je nahlížen jak z hlediska odborníka, tak pohledem tradičních rybářů.	

Cena Ministerstva životního prostředí ČR:
<i>Kolekce publicistických filmů (Disneyland u Znojma, Konec alejí v Čechách?, Kalamita aneb srdečný pozdrav od Šumavy k Tatrám)</i> Režie Martin Slunečko, ČR Porota ocenila profesionální filmové zpracování aktuálních témat z českého životního prostředí, jimiž autor informuje veřejnost zachovávaje rovnováhu různých názorů.
Cena hejtmana Zlínského kraje:
<i>Ohrožená křídla - hledání krajiny/Ohrozené krídla – hľadanie krajiny</i> Režie Jaroslav Mikuš, SR Za filmařsky citlivý a současně burcující dokument, který v emotivním vyprávění tří mužů – ochránců mizejících ptačích druhů – varuje před čistě utilitárním přístupem ke kulturní krajině na Slovensku, ale i jinde v Evropě.
Cena diváka:
<i>Tepuy</i> Režie Pavol Barabáš, SR

Zdroj: www.kkuh.cz

POSLEDNÍ ILEGÁLNÍ ODPAD SE VRACÍ Z MILOVIC DO NĚMECKA

V prostoru bývalého vojenského letiště v Milovicích začala 15. listopadu 2007 nakládka plastových odpadů k odvozu zpět do místa původu, tedy do Německa. Milovická lokalita byla jednou z těch, kam byly na přelomu let 2005 a 2006 ilegálně dovezeny odpady právě ze sousedního Německa.

V hale na bývalém vojenském letišti bylo uskladněno celkem více než 1000 tun plastů a zhruba 100 tun textilu. MŽP postupně uzavřelo dohody o vrácení odpadů s německými úřady ve spolkových zemích, z nichž odpady pocházely.

První část plastových odpadů byla odvezena do Bavorska již v prosinci loňského roku, další v září letošního roku do Saska. Nyní zahájený odvoz vychází z dohody uzavřené mezi českým MŽP a německou Sonderabfallagentur (SAA) Baden-Württemberg, která zastupuje Německo jako celek.

Tento odvoz, jímž bude vrácení nelegálně dovezených odpadů z Milovic zpět do Německa ukončeno, by dle předpokladů měl skončit nejpozději do konce prosince.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

VYSOČINA: BIOLOGICKÉ ČIŠTĚNÍ VOD, KRONOSPAN A SKLÁDKA V POZDÁTKÁCH

Ministr životního prostředí Martin Bursík navštívil 15. listopadu 2007 kraj Vysočina. Prohlédl si soustavu dvou biologických rybníků pro čištění odpadních vod v Hojkově na Jihlavsku. Částečně provzdušňované rybníky napojené na centrální kanalizaci v obci představují výrazně levnější a přirozenější alternativu „betonovým“ čističkám. Ministr Bursík společně s hejtnem kraje Vysočina Milošem Vystrčillem a senátorem Bedřichem Moldanem označili pro-

jekt za možný modelový příklad především pro malé obce o několika stech obyvatel. Podle již vyhlášených pravidel je možné podpořit podobné projekty z prostředků evropských fondů.

Ministr Bursík v doprovodu představitelů regionu, Senátu i ekologických organizací poté navštívil i dvě nejproblematictější místa v kraji – jihlavský Kronospan a havarovanou skládku toxického odpadu v Pozdátkách u Třebíče.

Výsledkem jednání s vedením společnosti Kronospan, která patří v regionu k největším znečišťovatelům emisemi formaldehydu a polétavého prachu, je příslib zásadní změny technologií do konce příštího roku. Změny by měly spočívat v opatřeních na snížení množství rozprašovaných pilin, instalaci filtru na sušárnu třísek a v modernizaci dvou starých lisů a jejich napojení na moderní systém čištění emisí. MŽP v nejbližší době zahájí s firmou jednání o dobrovolné dohodě, která by podrobně stanovila tyto závazky včetně konkrétních termínů. MŽP také připravuje novelu vládního nařízení, která od poloviny

Ministr Bursík s dětmi ve Středisku ekologické výchovy Chaloupky.

Pozdátky.

příštího roku určí přísný limit na vypouštění emisí formaldehydu.

Návštěvu skládky v Pozdátkách zdramatizoval pád jednoho z novinářů do bahna havarované skládky, obsahující nebezpečné odpady, který skončil jeho převozem do nemocnice. Tato událost jen potvrdila, že skládka nejen poškozuje životní prostředí průsaky znečištěné vody, ale představuje také možné riziko pro osoby, které se v její bezprostřední blízkosti pohybují. Havarijní stav trvá již deset let. Nápravná opatření uložená Českou inspekcí životního prostředí nebylo možné vymoci, neboť původní vlastník skládky zkrachoval. V roce 2002 rozhodla tehdejší vláda o poskytnutí dotace na sanaci skládky, nedokázala však včas zajistit její odkoupení od správce konkurzní podstaty. Skládku poté za 1,5 milionu korun koupila soukromá společnost. Nynější vlastník, firma Logika, s.r.o., podmiňuje sanaci skládky realizací svého podnikatelského záměru. Tím je vybudování a provoz mnohem větší skládky, zařízení na přepracování nebezpečného odpadu a dalších zařízení na nakládání s odpady. Tento záměr je ale v rozporu s Plánem odpadového hospodářství kraje i s územním plánem obce. Také MŽP potvrdilo, že tato varianta řešení je zcela nereálná. Martin Bursík proto na místě oznámil, že se bude osobně angažovat ve vyřešení tohoto letitého problému. Do tří týdnů zahájí jednání s majitelem skládky o vyřešení vlastnických vztahů. Poté by měla následovat sanace z prostředků Operačního

Uprostřed hejtman kraje Vysočina Miloš Vystrčil a ministr životního prostředí Martin Bursík na skládce v Pozdátkách.

programu Životní prostředí. Na řešení se slíbili podílet i představitelé kraje.

Během nabitého programu navštívil ministr Bursík také Středisko ekologické výchovy Chaloupky v Kněžicích. Sešel se tu s představiteli ekologických organizací z regionu a diskutoval s nimi například o kvalitě ovzduší, ochraně přírody, účasti obcí v řízeních o umístění úložiště radioaktivního odpadu atd.

*Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP
Foto Samuel Kašpar*

NATURA 2000 ROZŠÍŘENA O 4255 LOKALIT VČETNĚ ČESKÝCH

V úterý 13. listopadu 2007 rozšířila Evropská komise seznam tvořící soustavu Natura 2000 o seznamy evropsky významných lokalit v nových členských státech Unie (tedy v desítkách států, které přistoupily v roce 2004), včetně České republiky.

Přidáním 4255 lokalit došlo k rozšíření rozlohy evropsky významných lokalit o 90 000 km², tedy cca o 38 %. Nově byl evropský seznam doplněn o lokality panonské biogeografické oblasti, která pokrývá území většiny Maďarska, části ČR a Slovenska. Doplněny byly i seznamy pro boreální, kontinentální (pokrývá 96 % území ČR) a atlantskou biogeografickou oblast. Další rozšíření, a to pro alpskou a makaronskou biogeografickou oblast, bylo naplánováno na nejbližší měsíce.

Seznamy nejmladších členů EU, Rumunska a Bulharska, budou zařazeny do evropského seznamu v prosinci 2008.

Další informace: <http://www.natura2000.cz>, <http://ec.europa.eu/environment/nature>, http://biodiversity.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

FESTIVAL: VODA, MOŘE, OCEÁNY

V Ústí nad Labem byl 20. listopadu zahájen 3. ročník mezinárodního filmového festivalu Voda, moře, oceány 2007, dvoudenní maraton promítání a besed z podmořského světa i sladkých vod.

Prezidentem festivalu a jeho zakladatelem je Steve Lichtag. Muž, jehož filmy Čaroháři – Velký bílý, Tanec modrých andělů či Prapodivný svět sklízeli úspěchy po celém světě.

Nad festivalem převzali záštitu ministr životního prostředí Martin Bursík, ministr zemědělství Petr Gandalovič a primátor města Ústí nad Labem Jan Kubata. Festival se i nadále těší přízni Fakulty životního prostředí Univerzity Jana Evangelisty Purkyně a Severočeské vědecké knihovny. Organizátoři opět přivítali tvůrce filmových dokumentů, odborníky z oblasti ochrany přírody, ekology, novináře, potápěče a fotografy, ale především diváky, studenty i žáky ústeckých škol. Ti všichni už během minulých ročníků dokázali, že jim je téma vody – toho úžasného živlu, této živé mízy naší planety – důvěrné i blízké. Stav životního prostředí na Zemi je tak podstatným tématem a kouzlo slaných i sladkých vod tak přitažlivé, že mu dříve či později podlehnou snad

každý. Emotivní filmové příběhy, které festival opět nabídl, oslovily dospělé i děti a pozvaly je do světa, na jehož zachování nám všem musí záležet.

Festival je setkáním všech, pro které jsou příběhy vody věčnou inspirací i výzvou k její ochraně.

Třetí ročník festivalu Voda, moře, oceány 2007, zaměřeného na podmořský svět a ekologii, byl zakončen 21. listopadu slavnostním večerem. O prestižní ceny soutěžilo 28 snímků z dvanácti zemí. V klubech se objevily i nesoutěžní úspěšné snímky z minulých let. Některé z nich doprovodily besedy s autory či protagonisty. Festival probíhal ve dvou sálech (Severočeská vědecká knihovna a Kulturní dům) a čtyřech ústeckých klubech (Relaks, Mumie, Ulita a Circus). V knihovně se vystřídalo v obou dnech na 750 většinou studentských diváků. V klubech odhadem 460 návštěvníků. V Kulturním domě přibližně 350 obdivovatelů podmořských krás.

Ozdobou akce byla úterní večerní projekce hojně diskutovaného a dvěma Oskary oceněného filmu Ne příjemná pravda režiséra Davise Guggenheima. Jeho

vznik inicioval neúspěšný kandidát na amerického prezidenta Al Gore. Snímek se zabývá důsledky globálních podnebních změn na naší planetě.

Zajímavými hosty festivalu byli Gudrum Mückeová, zástupkyně Rakouského velvyslanectví v ČR, Kateřina Bartošová – tajemnice ministra zemědělství Petra Gandaloviče, Marek Tomin z české organizace Greenpeace, Jitka Radová z oddělení vnějších vztahů MŽP a předsedkyně poroty, Ina Václavová – šéfredaktorka časopisu Oceán.

Během galavečera proběhl také křest nové knihy fotografa Richarda Jaroňka Tiger Shark hyena moří. Závěr zdobil etnosoubor Drum Sessi a rokenrolová kapela Airfare, která je kandidátem na Objev roku a nedávno se v Praze představila jako předkapela při koncertu skupiny Wanastowi Vjacy.

Program a další informace: <http://www.vodamore-oceany.cz>

Jitka Radová, odbor vnějších vztahů MŽP,
upraveno (red)

CENY MFF VODA – MOŘE – OCEÁNY 20. – 21. 11. 2007

Cena primátora města Ústí nad Labem:

Tyrolsko – země vody

Režie Johannes Koeck, Georg Riha, Rakousko

Cena Fakulty životního prostředí Univerzity J. E. Purkyně:

Když velryby pláčou

Režie Martina Dase, Německo (Greenpeace)

Cena Severočeské vědecké knihovny Ústí nad Labem:

Martin Štěpánek – Na nádech

Režie Miroslav Hrdý, Česká republika

Cena Ministerstva životního prostředí ČR:

Red code – munice na dně moře

Režie Marco Pisapia, Itálie

Nejlepší film v kategorii Sladká voda:

Mocná Mississippi 1 – 2

Režie Michael Schlamberger, Steve Nicholls, Rakousko

Nejlepší film v kategorii Slaná voda:

Jean Michele Cousteau – Podmořská dobrodružství 1 – 3

Režie Jean-Michel Cousteau, Francie

Nejlepší Dokument:

Vraky na dně Středozemního moře

Režie Robert Ballard, USA – Velká Británie

Grand Prix:

Smrtící tanec pod hladinou

Režie Etienne Verhaegen, Francie

Vítězové studentské soutěže o nejlepší festivalový plakát pořádané Fakultou životního prostředí UJEP:

Cena odborné poroty – Vojtěch Pinc

Cena diváckého hlasování – Jana Lachová

FARMÁŘI MAJÍ NÁROK NA NÁHRADU ŠKOD ZPŮSOBENÝCH RYSEM

Ministerstvo životního prostředí připomíná, že zemědělci mají ze zákona nárok na finanční kompenzaci škod, které prokazatelně způsobí ohrožený druh kočkovité šelmy rys ostrovid (*Lynx lynx*) na hospodářských zvířatech. V lokálním tisku se v poslední době objevily zprávy o údajném záměru některých farmářů v jihočeské části Šumavy a Blanského lesa rysy střílet. „Nemají k tomu jediný důvod. Rys je krásné zvíře a kromě toho ve střední Evropě ohrožený druh. Farmáři mají nárok na odškodnění, nikoho zabíjet nemusejí,“ říká náměstek ministra životního prostředí František Pelc.

Rys ostrovid patří mezi zvláště chráněné druhy živočichů, do kategorie ohrožený druh. Jakékoliv jeho chytání, rušení, zraňování či usmrcování je zakázáno zákonem. Pro úhradu škody stačí, když poškozený nahlásí událost příslušnému krajskému úřadu ve stanovené lhůtě. V praxi se bohužel ukazuje, že zemědělci toto své právo nevyužívají. Často se ale také přijde na to, že dobytek neusmrtil rys, ale například zdivočelí psi. „Pokud by farmáři sáhli po zbraních, místo odškodnění by je čekaly vysoké pokuty, to říkám zcela vážně,“ varoval náměstek Pelc.

Pro výplatu náhrady škody ale samozřejmě musí existovat jasná pravidla. Mezi ně patří mimo jiné nahlášení škody ve stanoveném termínu 48 hodin příslušnému orgánu ochrany přírody a podání žádosti do 10 dnů na krajský úřad. Nutné je místní šetření orgány ochrany přírody, které určí původce škody, a předložení zákonem požadovaných podkladů. V případě škody na domácím zvířectvu je to konkrétně veterinární osvědčení o příčině úhynu, doklad o případné chovné hodnotě zabitého zvířete, doplněný pak i odborným posudkem.

Krajský úřad Jihočeského kraje od roku 2000, kdy zákon vstoupil v platnost, evidoval dvacet žádostí o náhradu škod způsobených rysem ostrovi-

dem a celkově za dané období proplatil zemědělcům 106 334 korun. V letošním roce to byly jen dvě žádosti celkově za 9650 korun.

Rozhořčení farmáři tedy buď nevyužívají možnosti dané zákonem, nebo škody nebyly způsobeny rysem, ale například zdivočelými psy. „Tomu by například odpovídal i v tisku zmiňovaný případ uštvaných ovcí v ceně 60 000 korun,“ dodává ředitelka odboru zvláště chráněných částí přírody MŽP Alena Vopálková.

*Barbora Petrová, tiskové oddělení MŽP
Foto Správa NP Šumava, Zdeňka Křenová*

NOVÉ WEBOVÉ STRÁNKY SFŽP

Státní fond životního prostředí spustil ve středu 12. prosince nové webové stránky www.sfzp.cz. V měsíci listopadu shlédlo stránky Fondu přes 12 000 unikátních návštěvníků, přičemž průměrná návštěvnost za posledních šest měsíců byla téměř

10 000 unikátních návštěvníků za měsíc.

Stránky v novém designu jsou přehlednější, rozděleny do sekcí podle dotačních programů, které Fond spravuje. Součástí stránek jsou aktuální kontakty nejen na Zelenou linku, ale i na pracovníky jednotlivých programů. Webové stránky nabízejí též nové služby, např. odběr noviněk z webu přes RSS nebo zasílání newsletterů na e-mail.

Současná modernizace stránek však není konečnou úpravou. „V plánu máme ještě rozšířit stránky o další aplikace, mj. databázi poradců či bohatou galerii příkladů realizovaných projektů,“ řekla tisková mluvčí Fondu Jana Kulísková.

Tisková zpráva SFŽP ČR

SCHENGENSKÝ PROSTOR A OCHRANA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Česká republika vstoupila do schengenského prostoru. Ten zaručuje všem osobám právo překračovat vnitřní hranice bez nutnosti procházet hraniční kontrolou a i mimo dosud platné hraniční přechody. Nejcennější přírodní lokality na hranicích ovšem i nadále musejí zůstat v přísném ochranném režimu, protože neregulovaný vysoký počet návštěvníků by mohl znamenat jejich ohrožení. „Celkově se to netýká více než pěti procent českých hranic, snažíme se otevřít lidem možnost poznávat bohatství české přírody maximálně, jak je to jenom možné,“ říká náměstek ministra životního prostředí František Pelc.

Jedná se především o I. zóny národních parků a o národní přírodní rezervace, kde by otevřením volného vstupu mohlo dojít ke snížení prostupnosti krajiny pro ohrožené živočichy a jejich nadměrné vyru-

NP Šumava

NP České Švýcarsko

Krkonošský NP

šování například v době rozmnožování či k přerušení jejich migračních tras. I nadále v těchto oblastech tedy platí, že vstup sem je možný pouze po značených trasách a nelze sem ani vjíždět motorovými vozidly mimo silnice a místní komunikace.

V oblasti odpadů nedojde k žádným změnám a přeprava odpadů k odstranění do ČR bude i po vstupu do schengenského prostoru zakázána.

Ministerstvo životního prostředí spustilo 14. prosince 2007 webovou stránku na adrese <http://www.env.cz/schengen>. Zde veřejnost najde ve čtyřech jazycích podrobné informace ze všech oblastí životního prostředí, kterých se vstup do Schengenu týká.

MŽP také předalo do informačních center národních parků a hraničních chráněných krajinných oblastí leták s informací ve čtyřech jazycích a s podrobnou mapou, který je k dispozici turistům v návštěvnických a informačních střediscích NP a CHKO.

Další informace: <http://www.env.cz/schengen>, <http://www.euroskop.cz/schengen>.

*Eva Veverková, tiskové oddělení MŽP
Foto archiv MŽP*

MEZINÁRODNÍ SOUTĚŽ K ROKU PLANETY ZEMĚ

Rok 2008 vyhlásila UNESCO Mezinárodním rokem planety Země. V rámci oslav proběhne v Paříži 12. a 13. února 2008 celosvětové vyhlášení Mezinárodního roku planety Země, na kterém se předpokládá účast politiků i vědců zabývajících se životním prostředím, zejména otázkami přírodních zdrojů.

Slavnostního vyhlášení se zúčastní i 350 studentů z celého světa, kteří budou vybráni na základě výsledků Studentské soutěže k Mezinárodnímu roku planety Země. Soutěž má literární, filmovou a virtuální kategorii.

Uzávěrka národního kola byla 10. 12. 2007, výsledky budou vyhlášeny na počátku roku 2008. Soutěže se mohli zúčastnit mladí lidé ve věku od 18 do 22 let s díly inspirovanými jedním z následujících témat: podzemní voda, nebezpečí – jeho minimalizace a maximalizace osvěty, Země a zdraví, klima, záležitosti týkající se udržitelnosti využití zdrojů, velká města (tzv. megacities), nitro Země, oceán, půda, Země a život. Úspěšné práce odevzdané v češtině budou převedeny do angličtiny či francouzštiny do konce ledna 2008.

Informace: <http://www.rokplanetyzeme.cz>, <http://www.yearofplanetearth.org>

*Marta Nováková, vedoucí odd. propagace odboru
vnějších vztahů MŽP ČR*

NP Podyjí

**Prof. Ing. PETR MOOS, CSc. generální sekretář pro vyjednávání
strukturálních fondů EU za ČR pro oblast dopravy a životního prostředí**

ÚČAST ENVIRONMENTALISTŮ JE PŘÍNOS

Jste velmi aktivní člověk. Seznam vašich významných činností v minulosti – včetně zkušenosti ve funkci ministra dopravy a spojů ve vládě Josefa Tošovského – i v současnosti je velmi, velmi dlouhý. Asi nejvýraznější je nyní v akademické sféře vaše funkce děkana Fakulty dopravní ČVUT a v politické sféře funkce generálního sekretáře pro vyjednávání strukturálních fondů EU za ČR pro oblast dopravy a životního prostředí. Co z vašeho osobního pohledu dále ve vašem životě byly a jsou důležité aktivity?

Tím nejdůležitějším prostorem pro moji činnost je fakulta dopravní a České vysoké učení technické. Nakonec s týmem spolupracovníků jsme fakultu dopravní v roce 1993 zakládali, protože Vysoká škola dopravní zůstala v Žilině a v České republice byly třeba studijní programy v oblasti dopravy. A samozřejmě jsou to projekty, které s dopravou a také se životním prostředím souvisí, protože tyto dvě oblasti jsou velmi úzce spjaté. Pak jsou to také pro-

jekty pro ministerstvo dopravy, protože současně spolupracuji jako šéf týmu expertů, kteří řeší otázky spojené s rozvojem dopravních sítí a elektronického mýtného systému v České republice. A velmi mě těší výuka studentů, výchova mladé generace a výchova mladých vědců – a dává mi to optimismus do života.

Řekl jste – úzce spjatá doprava a životní prostředí. V čem cítíte tu spjatost?

Je dobře vyjádřena i v Národním strategickém referenčním rámci tím, že atraktivita prostředí, ve kterém žijeme, není dána jenom fyzikálními podmínkami, životním prostředím v podobě čistého vzduchu, čisté vody, půdy, ale také možností mobility občanů, kvality bydlení a dalších aktivit. Doprava je v současné době, ale nejen u nás, neuralgickým bodem. Jeden ze strategických cílů Národního strategického referenčního rámce je atraktivní prostředí a právě operační programy, které tvoří tento strategický cíl, jsou

Petr Moos a komisařka Danuta Hübner, 27. července 2007, podepisování Národního strategického referenčního rámce, Brusel.

Foto David Turecký

Doprava a Životní prostředí. Jsou to dva dominantní operační programy, které budou dotovány více než čtyřiceti procenty z celkového objemu téměř 700 miliard korun do roku 2013.

Myslíte si, že toto velké evropské přerozdělování peněz lidem přispěje ke štěstí?

Já to dokonce vidím jako Marshallův plán nové doby a jestliže ty prostředky vynaložíme smyslně, tak to přispěje – nemyslím ke štěstí, protože štěstí, to je stav, který je velmi individuální – ale určitě ku prospěchu České republiky. A dokonce vidím význam celého procesu podpory nejen ve vlastních penězích, ale i v tom, že Evropská komise nás donutila, abychom dali do pořádku strategické dokumenty, strategické podklady, zkrátka, abychom si ujasnili, co do budoucna chceme. Zdá se, že to se podařilo.

Dostáváme se tedy zpátky k Národnímu strategickému referenčnímu rámci. Mohl byste ho charakterizovat – jaký má význam, co to vlastně je?

Je to dokument, který vyjadřuje hlavní strategické cíle. V nich se zobrazuje tvorba kvalitního podnikatelského prostředí, prostředí pro inovace, to je jeden ze strategických cílů. Druhý strategický cíl je zaměřen na vzdělávání, na soudržnou společnost, na kvalitu života ve smyslu znalostní společnosti. Třetí cíl se zabývá kvalitou prostředí, ve kterém se tyto aktivity mají odehrávat, a to je právě doprava, životní prostředí. Čtvrtý prioritní cíl je zaměřen na soudržnost regionů, na tvorbu regionálních programů, na dokonalou funkci infrastruktury ve zdravotnictví, infrastruktury různých záchranných systémů a podobně. Tyto čtyři cíle představují základní strategický pohled do budoucna, za rok 2013 a od těchto základních pohledů se potom odvíjí vlastní operační programy, do kterých se přihlašují jednotlivé projekty... Národní strategický referenční rámec sdružuje na jedné straně tematické operační programy zaměřené na určitou oblast, jako je například věda a výzkum, nebo doprava a životní prostředí, případně podnikatelské prostředí, a na druhé straně jsou to regionální operační programy, které se zaměřují na rozvoj regionů ve všech oblastech, samozřejmě doprava, životní prostředí i tam hrají velkou roli. Národní strategický referenční rámec tuto skupinu čtyřiašestnácti operačních programů musí propojovat. Musí mezi nimi fungovat určitá energie tak, aby se umocňovala síla podpory, která bude jednotlivým programům věnována, ale současně musí být zaručeno, aby se nepřekrývaly a prostředky se nevynakládaly zbytečně na dvě nebo více činností, které by se dublovaly. Čili Národní strategický referenční rámec vyjadřuje nejen strategii, ale i způsob, jak implementovat podporu smyslně a co nejúčinněji do života České republiky. Národní strategický referenční rámec nevznikal na zelené louce. Jako strategický dokument vychází z předchozích politických strategických dokumentů, ale i z odborných dokumentů – mohli bychom říct oborových politik – jednotlivých resortů. Předchozí rozvojové programy, které formulovala

Česká republika a její předchozí vlády a současná vláda, byly podkladem ke tvorbě Národního strategického referenčního rámce. Jeho novum a výhoda je, že v něm se oborové strategické dokumenty potkávají a vyjadřují celkovou strategii České republiky z hlediska podpory od Evropské unie na období 2007 až 2013. Protože jde ale z velké části o velké infrastrukturální projekty, tak bylo třeba uvažovat o horizontu podstatně delším. Pokud totiž budujeme dálnici, sítě čističek odpadních vod, vodovodní síť a podobně, nebudujeme jenom na pět let, ale na mnoho let dopředu. Proto strategické dokumenty v Národním strategickém referenčním rámci mají takový význam.

Mohli bychom se teď soustředit na oblast dopravy a životního prostředí? Jakým způsobem a s jakými výsledky se v těchto oblastech vyjednává a jak jste si formuloval svůj osobní cíl pro tuto práci?

Můj cíl byl dán při vstupu do celého procesu vyjednávání v březnu tohoto roku. Za prvé šlo o znovuzahájení vyjednávacího procesu s Evropskou komisí, protože 4. dubna tohoto roku bylo vyjednávání přerušeno. Důvodem bylo, že česká strana v té době hledala vyjádření k některým neuralgickým bodům, ke kterým dospěl proces vyjednávání Národního strategického referenčního rámce. My jsme jako generální sekretáři byli přizváni k vyjednávání právě především s ohledem na Národní strategický referenční rámec. V novinách bylo možno číst, že toto vyjednávání je v ohrožení a podobně. Vyjednávání se podařilo obnovit v květnu tohoto roku a postupným jednáním s Evropskou komisí o jednotlivých prioritních cílech a indikátorech, které měly umožnit hodnocení, jak se plní tyto cíle, jsme dospěli k závěrečnému podpisu a schválení Národního strategického referenčního rámce v červenci tohoto roku. Mysleli jsme si, že tím by mohla být naše role jako vyjednávačů Národního strategického referenčního rámce ukončena, ale byli jsem požádáni ministerstvem pro místní rozvoj, abychom u toho vyjednávacího procesu setrvali a pomohli dojednat operační programy. Nicméně zodpovědnými činiteli a hybateli ve vyjednávání operačních programů již jsou především ministerstva, v případě životního prostředí ministerstvo životního prostředí. Implementačními organizacemi, jejichž prostřednictvím pak finanční prostředky z Evropské unie budou instalovány, jsou Státní fond životního prostředí a Státní fond dopravní infrastruktury – v případě jmenovaných operačních programů Životní prostředí a Doprava. My jako generální sekretáři jsme ale dostali za úkol, abychom pomohli při vyjednávání operačních programů dosáhnout souladu mezi operačním programem a již schváleným Národním strategickým referenčním rámcem a máme tuto shodu garantovat. Takže můj úkol je sledovat vyjednávání a s řídicími orgány dohadovat formulace tak, aby nebyly v rozporu se základním rámcem, což se podařilo. Dnes můžeme říci, že převážná většina operačních programů je před schválením, některé jsou už schváleny. Operační program Doprava je již schválen,

čekáme na podpis. A Operační program Životní prostředí, zdá se, překonal úskalí, která se zde objevila, a také se blíží jeho schválení a věříme, že to bude ještě do konce roku, případně na začátku příštího roku.

Dá se tedy říci, že Národní strategický referenční rámec je taková základní dohoda s Evropskou unií, na které se staví při rozmisťování peněz?

Ano. Můžeme říct, že to je rámcový koncept implementace té velké podpory. A je třeba říct, že ta podpora Evropské unie je pro nás při přepočtu na hlavu jedna z největších vůbec.

Kolik to je?

Stačí spočítat zhruba 700 milionů děleno deseti miliony. Ale ani to nemá cenu počítat. V podstatě jsme na tom nejlépe z celé Evropské unie.

Vážně?

V oblasti dopravy a životního prostředí určitě. Takže to je úspěch. Ne náš, ale předchozích vyjednávačů, kteří dohadovali základní finanční prostředky. Naším úspěchem je, že koncept implementace všech operačních programů v základním rámci byl schválen a že jsme se mohli pustit do dojednávání operačních programů.

Jaké nejvýraznější problémy provázejí tato jednání?

U dopravy to byly problémy s postupem vyjednávání s veřejností o velkých projektech, ale ty se podařilo překonat a, jak už jsem řekl, operační program je před schválením. U životního prostředí se ukázalo, že neuralgickým bodem jsou smlouvy o provozování vodohospodářských staveb. A tam, žel, se ukázal velký rozdíl v pozicích České republiky a komise a rozdíl v těchto pozicích byl dokonce na jaře tohoto roku příčinou zastavení vyjednávání, protože se vůbec nerýsovala shoda.

Můžete rozdíl v pozicích konkretizovat?

V České republice byly podepsány smlouvy o provozování vodohospodářských staveb, jako jsou čističky odpadních vod, rozvody vody atd. na velmi dlouhou dobu. Jsou to rozdílné formy provozování infrastruktury vodohospodářských projektů. Na jedné straně si obec svou infrastrukturu vodohospodářských staveb provozuje sama, jinde organizace odpovědná za provozování, která byla zřízena a je ovládána jedním vlastníkem dotčené infrastruktury a provozuje ji na základě smlouvy, nebo jiného platného pověření. Pak je tu smíšený model provozování, kde ve společnosti je vlastník a provozovatel infrastrukturního majetku jedna a táž osoba. Nejkomplikovanější model je provozování infrastruktury na podkladě smluv, kdy oddílné provozní společnosti mají majetkovou účast

jiných subjektů než pouze vlastníka infrastruktury. A právě ten poslední oddílný model je v České republice obsažen zhruba v 70 procentech. U tohoto modelu, je-li implementována podpora z prostředků Evropské unie, se Evropské komisi zdálo, že není zřejmé, komu výsledky podpory a zisky vlastně půjdou – jestli zůstanou ve veřejném sektoru, anebo na něm budou mít podíl i soukromé firmy. A protože tady tzv. nedovolená veřejná podpora soukromých podnikatelských aktivit je velmi kontrolována, byly zde námitky ze strany Evropské komise, že nemáme dobře stanovené podmínky pro implementaci fondů EU právě do těchto podnikatelských struktur. Tady byl zakopán pes a my jsme stále nevěděli, jak bychom situaci vyřešili, abychom komisi dovolili pokračovat s námi dál v jednání. Nakonec pracovní skupina, ve které byli i provozovatelé vodohospodářských systémů, fond, stát prostřednictvím ministerstva životního prostředí i ministerstva pro místní rozvoj, dospěla k závěru, že je třeba připravit mandát pro ministra Bursíka, ve kterém pozice České republiky bude upravena vstřícně směrem k Evropské komisi tak, aby zde vůbec byla možnost k zahájení jednání. Vstřícnost nebyla z naší strany, abych tak řekl, překotná. Byla na hranici toho, co mohlo ještě vyhovovat smlouvám, které byly u nás v České republice uzavřeny v předchozím období. Ale přitom jsme se dostali do legislativně už trochu schůdnější pozice pro vyjednávání. Z této pozice ministerstvo životního prostředí, pan ministr Bursík spolu se svým týmem odborníků, připravilo tzv. podmínky přijatelnosti. Ty byly konzultovány mnohokrát s těmi, kterých se týkají, a nakonec existence těchto podmínek dovolila obnovit jednání i v Operačním programu Životní prostředí a uvolnila vlastně i jednání o dokončení Národního strategického referenčního rámce. Evropská komise uvítala existenci těchto podmínek přijatelnosti a konstatovala, že tady je snaha o zprůhlednění, zpřesnění užití dotačních prostředků a v následných jednáních nakonec potvrdila, že touto cestou je možno jít dál. Byli jsme rádi, že na ně komise přistoupila, protože je tam řada nových věcí, které by, řekněme ještě na jaře, komise vůbec nepřijala jako příliš specifické pro nás. Avšak ukázalo se, že ty podmínky byly formulovány tak dobře, že je dokonce komise chce užít jako vzor pro další státy, ve kterých jsou vodohospodářské projekty v podobné situaci.

To je tedy situace teď na konci listopadu?

Je a můžeme říci, že je úspěšná. Avšak, co je mně líto, že Svaz měst a obcí tuhle situaci nevidí jako úspěšnou a má za to, že podmínky nejsou vyjednány dobře. My jsme však stáli před rozhodnutím, jestli vůbec tuto skupinu projektů, o kterých je řeč a na které se vztahují podmínky přijatelnosti, nevyřadit úplně z podpory, nebo se pokusit vyjednat pro města a obce v této oblasti maximálně možné.... Máme za to, že to se podařilo. Jestli se někomu zdá, že podmínky, na které nakonec přistoupila Evropská komise, jsou nepřijatelné, tak nemusí o podporu žádat. Jsme rádi, že tady jsou jednoznačné podmínky, ve kterých jsou otevřené možnosti ještě

pro další jednání, například pro vodohospodářské projekty. Pokud provozovatelská firma provozuje infrastrukturu bez toho, že by do infrastruktury investovala, tak je tady podmínka, že smlouva nesmí překročit deset let. Komise vůbec tyto smlouvy nechťela připustit do hry. My jsme ale nakonec rádi. Podmínka smluv do deseti let vadí provozovatelům – že to je krátká doba, že smlouvy mají na déle, a tím pádem se dostávají do těžko obhajitelného právního vztahu. Mají ale možnost: Platnost smluv může být prodloužena v případě, že podnikatelské subjekty reinvestují do infrastruktury. Je to velmi logické, jestliže mám zisky z provozování, tyto zisky mám také díky podpoře z Evropské unie, musím tedy také něco z nich reinvestovat, nejenom čerpat z těchto zisků do vlastní struktury provozovatele. To je první věc. Druhá věc: Bylo by dobré, kdyby zde byl zdravěji upraven režim regulace síťových odvětví v oblasti rozvodů vody a systému odpadních vod. Ve světě je běžné, že je oddělená funkce provozovatele, regulátora a pochopitelně i uživatele služeb. Tento model je velmi úspěšný. Někde dokonce stát a veřejná správa tvoří třetího partnera v tomto procesu a regulačním prvkem je úřad nezávislý jak na státu, tak na provozovatelích a na uživatelích, a rozhoduje, balancuje trh tak, aby zisky byly přiměřené, kvalita služby aby byla vysoká a vlivy státu aby byly co možná nejméně destruktivní, naopak stimulující. U nás se stává, že v řídicích orgánech provozovatelských firem figurují i zástupci veřejné správy. Tím pádem jako by zde byl konflikt, protože ten, kdo dodává službu, ji zároveň i kontroluje, a teď ještě by měl mít podporu na dvacet, třicet let. To je model neobvyklý, a proto je třeba jej upravit, i když, pravda, vznikl za určitého právního prostředí u nás. V síťových odvětvích je nepominutelná funkce regulátora. Projevuje se to jak v telekomunikacích, tak v energetice a v dopravě. Právě tak představa, že by k uživateli vedlo několik vodovodních rozvodů, je samozřejmě absurdní. Aby tedy nedocházelo ke zneužívání dominantního postavení dodavatele služby ve veřejném zájmu v síťových odvětvích, kde je zpravidla jeden finální dodavatel na velmi rozlehlém území, je potřeba, aby regulátor dohlížel, aby služba byla kvalitní, aby zisk dodavatele byl přiměřený. Samozřejmě jde o to, aby partnerské vztahy byly dobré, vedly k rozvoji sítě a aby i dodavatel byl spokojen.

Je to obvyklý model i v prostředí liberálních ekonomik?

Samozřejmě, je to běžný model, dokonce se objevuje v doporučeních Evropské komise. I ve Spojených státech existují takové úřady. Bývají zpravidla i na státu nezávislé a síťová odvětví, která zde fungují, jsou regulována. Jsou pak velmi průhledným způsobem občanům auditována a výsledky jsou předkládány tak, aby občané mohli hodnotit jak práci regulátora, tak i firem, které dodávají služby ve veřejném zájmu v rámci síťových odvětví a jsou vlastně těmi operátory – incumbenty. Incumbent je operátor s dominantním postavením na trhu, což u síťových odvětví je velmi časté.

Jak vnímáte v kontextu těchto vyjednávání, této svojí životní zkušenosti, postoje a způsob práce Evropské komise, její přísnost, byrokratičnost, o které se tady mezi lidmi dost mluví?

Naše zkušenost je trochu rozdílná v jednotlivých direktorátech. Například v DG Regio se nám zdálo, že postup při vyjednávání je poměrně pomalý, dokonce jsme si na pomalé odezvy Evropské komise na naše poziční dokumenty a na naše náměty v rámci vyjednávacího procesu stěžovali. Nicméně musíme vzít na vědomí, že i Evropská komise je mladá, zejména ta část, ve které pracují lidé ze zemí, které nově přistoupily. Učíme se žít ve velkém kolektivu evropských států, a tak se někdy zdá, že administrativní procedura je poněkud složitá. Ve skutečnosti nás ale učí určitému řádu, který je založen na průhlednosti, na prokazatelnosti výsledků, ale i kroků například ve výběrových řízeních a to vlastně zamezuje dodatečným těžkostem. Čili zdá se nám, že to je sice byrokratická instituce, ale je dobrá pro občana a pro prokázání kvality veřejných služeb.

Nejde trochu proti sobě například výstavba dálnic, průmyslových parků na jedné straně a na druhé straně podpora udržitelného využívání energie, podpora veřejné dopravy či zlepšování stavu přírody? Ekologicky vnímaví lidé mohou mít obavy, že miliardy z Evropské unie budou znamenat především další zabírání přirozeně funkčních přírodních ekosystémů a v důsledku mohou jít proti potřebnému snižování energetické, materiální a prostorové náročnosti naší civilizace.

Máte pravdu. V diskusích i v plánování velkých dopravních staveb tento konflikt je stále někde v podtextu. Někdy je to neuralgický bod při vyjednávání o těchto projektech s aktivisty i kvalifikovanými environmentalisty. Nicméně musíme vidět i to, že do kvality života patří i mobilita, kvalitní mobilita. Na druhé straně vidíme, že zastaralá síť komunikací vede ke kongescím, kdy například nevětranými údolími se vlečou konvoje kamionů a znečišťují ovzduší a koncentracemi exhalací ničí přírodu i zdraví lidí podstatně víc než u dálničního systému, který je vytvořen tak, aby vedl větranou krajinou, kde se exhalace z kongescí nehromadí, kde je zaručena nižší prašnost provozu a impaktu do životního prostředí lidí. Pokud dálniční stavba je vytvořena po dohodě se specialisty environmentalisty tak, že v přírodním prostředí nepředstavuje tak velkou zátěž a nerozděluje ji na části, které by nebyly vzájemně propojeny biokoridory, pak i taková dálnice může být ekologickou stavbou.

Takže přítomnost nebo účast environmentalistů při přípravě a realizaci těchto staveb považujete za nezbytnou?

Je nezbytná, a proto vidím jako velmi účelné procesy při stanovení strategické EIA. SEA je pro strategické rozhodování nesmírně důležitá, což jsme si

uvědomili při tvorbě Národního strategického referenčního rámce, ale také operačního programu Doprava, kde SEA proběhla a kolegové z životního prostředí nám byli velmi nápomocni při formulacích.

Čili, vy jste účast environmentalistů vnímali jako přínos, že vám do vaší práce někdo z tohoto hlediska mluvil...

Ano, viděli jsme to jako přínos, byť jsme se někde museli dohadovat a někdy diskuse byly velmi tvrdé. Já to ale vidím jako přínosné.

Mohl byste formulovat stručně svou filozofii pojetí kvality života a udržitelného rozvoje?

Udržitelný rozvoj má tři pilíře. Je to jak kvalita životního prostředí, její ochrana, tak je to ekonomický rozvoj a rozvoj sociální, pochopitelně. Já kvalitu života vidím v tom, že je pevně zakotvená na těchto třech pilířích a žádný z těchto tří pilířů není rozvíkáný a nepadá, protože si nedovedu představit kvalitní život s vysokými platy, s nádhernými rychlými auty ve zničeném prostředí a velmi těžko se také rozvíjí kvalitní život bez atributů ekonomických a sociálních. Dokonce si myslím, že v sociálních attributech ještě svou roli hraje informační prostředí a vzájemná komunikace mezi lidmi, a myslím, že to je součást mé vlastní filozofie, že tak, jak chráníme a rozvíjíme kvalitu životního prostředí fyzikálního – kvalitu vzduchu, vody, půdy – že bychom měli dbát i o kvalitu informačního prostředí. Abychom své prostředí sociální a komunikační, informační a znalostní rozvíjeli ku prospěchu nás lidí, abychom se také snažili budovat stavby nikoli jenom kolem nás, ale taky v nás. To znamená, abychom se snažili jako lidé být kvalitní. Aby život byl kvalitní nikoli jenom navenek, ale i dovnitř, abychom nacházeli k sobě cesty jako lidé, dokázali si pomáhat, dokázali podporovat krásné vztahy mezi lidmi, zkrátka, abychom se jako lidé stále měli na co těšit.

To je tak hezky řečeno, až mi je líto, že mě k tomu ještě napadla kontroverzní otázka: Jak jste svou představu formuloval, je vlastně o naší civilizaci euroamerické. Když to vezmete v širším kontextu globálním, včetně chudých zemí – opět otázka kvality života a udržitelného rozvoje?

Pokud jsem vyslovil svůj pohled na kvalitu života, nemyslel jsem tím kvalitu života jenom v České republice nebo v jednom regionu. Měl jsem možnost pobývat v tak chudých zemích, jako je Súdán, jako jsou státy severní Afriky nebo Latinské Ameriky, a musím říci, že tam jsem si teprve uvědomil, že kvalita života není jenom v ekonomickém pilíři anebo v kvalitě přírody, kvalitě životního prostředí. My zatím kvalitu sociálního pilíře vidíme ve velmi úzkém geografickém vymezení. Jako lidé z vyspělé civilizace, řekněme evropské, bychom měli především vidět sociální potřeby a sociální procesy, které probíhají v těchto chudých zemích, a měli bychom cítit odpovědnost i za tyto země a snažit se ze svého velkého bohatství, ve kterém žijeme – protože žijeme v obrovském nadbytku – umět dávat, pomáhat a těšit se z pomoci i vůči této části světa.

Jakého výsledku své práce v životě vůbec, nejenom teď při vyjednávání o evropských penězích, si nejvíc vážíte?

Jsem vděčný za fakultu dopravní, za tu možnost, za tu práci tady. Jsem vděčný za studenty, za jejich energii a za to, že jsou ochotni nás jako učitele poslouchat, tedy myslím naše přednášky. Co mě opravdu nesmírně těší na této fakultě, je radost, když vidím, že naši studenti – máme dva tisíce studentů – jsou „rozprodáni“ už před koncem studia a je o ně zájem, že nemáme nezaměstnané studenty, že jsou i ve státní správě.

Ptala se Hana Kolářová, 26. listopadu 2007

NÁRODNÍ STRATEGICKÝ REFERENČNÍ RÁMEC ČR 2007 – 2013

Národní strategický referenční rámec (NSRR) představuje základní programový dokument České republiky pro využívání fondů Evropské unie v období 2007 – 2013.

Zpracování Národního strategického referenčního rámce ČR 2007 – 2013 vychází z povinností členského státu definovaných v Nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 ze dne 11. července 2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1260/1999.

Východiskem pro zpracování návrhu Národního strategického referenčního rámce byl Národní rozvojový plán České republiky, jenž byl vzat na vědomí usnesením Vlády České republiky č. 175/2006.

Analytická část Národního strategického referenčního rámce se zaměřuje na identifikaci klíčových silných stránek České republiky pro posilování její konkurenceschopnosti, stejně tak jako

problematických míst a slabých stránek, které mohou stát v cestě udržitelnému růstu ekonomiky i společnosti.

Strategie se opírá o klíčové evropské (Strategické obecné zásady Společenství) i domácí (Strategie udržitelného rozvoje, Strategie hospodářského růstu, Strategie regionálního rozvoje pro léta 2007 – 2013 a další platné resortní a regionální strategie) strategické dokumenty.

Národní strategický referenční rámec udává systém operačních programů politiky hospodářské a sociální soudržnosti 2007 – 2013, jejichž prostřednictvím budou jednotlivé prioritní osy realizovány.

Národní strategický referenční rámec byl 27. července 2007 přijat Evropskou komisí.

Zdroj: www.strukturalni-fondy.cz

FINANCE:

OPERAČNÍ PROGRAM ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

STO PADESÁT MILIARD PRO ČISTOU VODU, VZDUCH A PŘÍRODU

Operační program Životní prostředí (OPŽP) navazuje na operační programy z let 2004 – 2006. Jde o program s druhým největším objemem vyčleněných prostředků, pro žadatele je připraveno 5,2 miliardy eur, tj. cca 150 mld. Kč.

Priority financování

OPŽP je členěn na sedm priorit:

- zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní,
- zlepšování kvality ovzduší a omezování emisí,
- udržitelné využívání zdrojů energie,
- zkvalitnění nakládání s odpady a odstraňování starých ekologických zátěží,
- omezování průmyslového znečištění a environmentálních rizik,
- zlepšování stavu přírody a krajiny,
- rozvoj infrastruktury pro environmentální vzdělávání, poradenství a osvětu.

Značný potenciál se nabízí pro města, obce a jejich svazky, kraje, jejich příspěvkové organizace a firmy, ve kterých mají majoritní podíl. Poměrně velký prostor mají i podnikatelé a neziskové organizace.

Řídícím orgánem OPŽP je Ministerstvo životního prostředí ČR. Odpovídá za účinnost a správnost řízení a za celkové provádění programu. Vlastní realizaci zajišťuje Státní fond životního prostředí ČR (SFŽP), který je odpovědný zejména za příjem a hodnocení žádostí a správu schválených projektů.

Zjednodušení pro žadatele

OPŽP přináší řadu zjednodušení pro žadatele. Jde zejména o vyhlášení výsledků do tří měsíců od ukončení příjmu žádostí, zrychlené financování projektů s platbami do třiceti dnů od předložení neuhrazených faktur, rozšíření způsobů nákladů o projektovou dokumentaci či stavební dozor. SFŽP navíc spustil systém proškolení poradců s cílem podpořit rozsah a kvalitu poradenských služeb pro žadatele.

Projekty v rámci Operačního programu Životní prostředí budou v letech 2007 až 2010 financovány podle pravidla n+3. To znamená, že prostředky alokované na rok 2007 lze čerpat v průběhu následujících tří let.

Petr Štěpánek, ředitel SFŽP

SFŽP PROŠEL ZATĚŽKÁVACÍ ZKOUŠKOU

Státní fond životního prostředí (SFŽP), který pro Operační program Životní prostředí (OPŽP) funguje jako implementační agentura, v první vlně příjmu žá-

Poradci Operačního programu Životní prostředí na semináři ve Zlíně.

Foto archiv SFŽP

dostí prověřil, že je na administraci projektů po stránce personální, metodické a softwarové plně připraven. Zhodnotil tak svoji zkušenost z OP Infrastruktura (2004 – 2006) i šestnáctiletého spravování tzv. národních programů, ze kterých byla historicky financována významná část projektů stejných či podobných týmů, které budou v programovém období 2007 – 2013 spadat do OPŽP. Z informací v médiích by se mohlo zdát, že příprava na čerpání peněz z evropských fondů končí schválením operačního programu. Na tento, cca třisetstránkový, dokument ovšem navazují další prováděcí a metodické manuály, klíčové je také personální zabezpečení a funkční informační systém.

Na SFŽP nyní pracují více než dvě stovky kvalifikovaných pracovníků a my víme, že pro úspěch OPŽP je nutné, zvláště za současné situace na pracovním trhu, si je udržet a dát jim podmínky pro jejich další rozvoj. Dalším z důležitých pilířů implementace evropských peněz je funkční (a pro potřeby procesů v OP odladěný) software. Pro potřeby administrace OPŽP byl úspěšně zaveden informační systém Bene-fill. Jeho kvalitu a včasné dokončení považujeme za podstatnou podmínku úspěšného zpracování žádostí i jejich následnou správu. Do konce roku na SFŽP proběhne protikorupční audit. Tento krok jsme iniciovali proto, že v dotačním byznysu postrádáme jednoznačné etické mantinely pro poradce, dodavatele i žadatele. Tyto role se navzájem prolínají, máme informace o tom, že do procesu často zasahují pochybní zprostředkovatelé, využívající neznalost žadatelů, slibující, že přidělení dotace dokáží zajistit. V některých případech máme pochybnosti o střetu zájmů na straně konzultantů a dodavatelů, víme, že musíme pečlivě hlídat výběrová řízení. I proto směřujeme významnou část z technické asistence na informování a poradenství pro žadatele, především ty, kteří na tyto činnosti nemají vlastní kapacity.

Petr Štěpánek, ředitel SFŽP

DRUHÁ VLNA PŘÍJMU ŽÁDOSTÍ

Ministerstvo životního prostředí a Státní fond životního prostředí ČR zveřejnil 29. října druhou výzvu k předložení žádostí o dotace v rámci Operačního pro-

gramu Životní prostředí (OPŽP). Pro druhou výzvu jsou připraveny téměř dvě miliardy korun. Žádosti je možné podávat od 19. listopadu 2007 až do 31. ledna 2008.

Předmětem výzvy je šestá prioritní oblast Operačního programu Životní prostředí, která se zaměřuje na zlepšování stavu přírody a krajiny. Z prostředků Evropské unie bude v rámci druhé výzvy OP ŽP dotováno např. odbahňování rybníků, regenerace parků a lesů, budování naučných stezek v chráněných územích, budování protipovodňové ochrany přírodních blízkým způsobem, budování a obnova městských lesoparků, založení a obnova mezí, remízků a větrolamů, stabilizace sesuvů půd apod.

Výzva je určena pro žadatele z řad krajů, měst a obcí, příspěvkových organizací, státních podniků a státních organizací, vysokých škol, občanských sdružení a obecně prospěšných organizací, právnických a fyzických osob – podnikatelů i nepodnikatelů.

Žádosti mohou být podávány kromě krajských pracovišť Fondu i na krajská střediska Agentury ochrany přírody a krajiny. Agenturu je pověřena též kontrolou formální úplnosti a technickým a ekologickým hodnocením projektů. O úspěšnosti budou žadatelé vyrozuměni nejpozději do tří měsíců po ukončení příjmu žádostí.

Petr Valdman, náměstek Úseku řízení projektů SFŽP ČR

VSTŘÍCNÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM

Již v monitorovacím období 2004 – 2006 používal Státní fond životního prostředí (SFŽP) informační systém pokrývající celou fázi projektového cyklu, tj. od příjmu žádostí a jejich hodnocení, přípravy smluv, finanční a technické administrace projektů po monitorování a vyhodnocení projektů.

Tento informační systém jako první v roce 2004 umožňoval sběr dat od žadatelů a konečných příjemců přes webové rozhraní aplikace BENE-FILL.

Pro období 2007 – 2013 uvedl SFŽP do provozu technologicky vyspělý informační systém Operačního programu Životní prostředí (OPŽP), který se skládá z webového rozhraní pro konečného příjemce, tj. aplikace Bene-Fill (webová adresa je <http://zadosti.opzp.cz>), a z prostředí pro administrátory projektů, tj. aplikace SFŽP-Central. V něm mohou administrátoři SFŽP pracovat s žádostmi v průběhu celého jejich životního cyklu.

Informační systém OPŽP byl navržen tak, aby v maximální možné míře zrychloval a zjednodušoval práci nejen administrátorům, ale zejména žadatelům a konečným příjemcům podpory. Systém předchází vzniku komunikačních šumů mezi konečným příjemcem a administrátorem například i tím, že poskytuje přehled o realizaci projektů podle smluv o dílo, přehled fakturace a úhrad faktur, přehled plánovaného a skutečného financování projektů.

Obě části informačního systému, tedy Bene-Fill a SFŽP-Central, mají společný datový model. To znamená, že v okamžiku vkládání dat žadatelem do systému Bene-Fill je možné okamžitě sledovat stav vkládaných dat a konzultovat případné nejasnosti s administrátorem projektu. Informační systém OPŽP komunikuje i s externími informačními systémy státní

správy, čímž významně zrychluje a zefektivňuje předávání informací mezi jednotlivými subjekty.

Eduard Hlava, náměstek Úseku informačních technologií SFŽP ČR

JAK SE POSUZUJE ŽÁDOST V OPERAČNÍM PROGRAMU ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Rozdělování prostředků z fondů Evropské unie podléhá přísným pravidlům, která upravují odborný výběr projektů a dodržování podmínek stanovených implementačními dokumenty jednotlivých operačních programů. Přísně nastavené kontrolní mechanismy pomáhají zajistit průhledné vyhodnocení projektů, minimalizují vliv zájmových skupin a zajišťují efektivní využití přidělených dotací.

Posuzování žádosti zahrnuje kontrolu způsobilosti výdajů, určení základu pro stanovení podpory, ohodnocení ekonomiky projektu. Následuje ekonomické posouzení žadatele, ekologická relevance projektu a technická úroveň projektu. Takto vyhodnocené projekty jsou předloženy k projednání řídicímu výboru, o poskytnutí či neposkytnutí podpory rozhoduje Ministerstvo životního prostředí. Po provedení výběrového řízení na zhotovitele, které je kontrolováno Státním fondem životního prostředí (SFŽP), je vydáno Rozhodnutí o poskytnutí dotace a uzavření smlouvy o podpoře na prostředky SFŽP a může být zahájeno financování projektu.

Kdo je kdo v rozhodovacím procesu

Řídicím orgánem Operačního programu Životní prostředí (OPŽP) je Ministerstvo životního prostředí, které má celkovou odpovědnost za realizaci programu a vydává konečné rozhodnutí o žádostech.

Státní fond životního prostředí je zprostředkujícím subjektem OPŽP. Z pohledu žadatele a příjemce podpory jde o nejdůležitější subjekt, který jim je díky svým krajským pobočkám snadno dostupný a se kterým budou nejčastěji v kontaktu.

Řídicí výbor doporučuje výběr projektů a akcí k podpoře z ERDF a FS, projednává otázky koncepce a realizace OPŽP. Ve výboru jsou zastoupeni pracovníci MŽP a SFŽP, dále zástupce Ministerstva pro místní rozvoj, Ministerstva financí, Ministerstva zemědělství, Ministerstva zdravotnictví, Asociace krajů, Svazu měst a obcí a nevládních organizací.

Rada OPŽP ověřuje správnost bodového hodnocení projektových žádostí ze strany zprostředkujícího subjektu. Rada také projedná žádost z odborného hlediska a vydává doporučení o přidělení finančních prostředků posuzovaným projektům, která jsou následně předána řídicímu výboru.

Krajské pracovní skupiny (KPS) plní úlohu při přípravě tzv. velkých projektů (celkové náklady nad 25 mil. EUR) v rámci OPŽP. Členy Krajské pracovní

skupiny jsou zástupci regionální správy, MŽP, SFŽP (a jeho regionálních poboček) a dalších resortů.

Odbor komunikace SFŽP ČR

PORADENSTVÍ PRO ŽADATELE JE NA VYSOKÉ ÚROVNI

Pro úspěšnou realizaci Operačního programu Životní prostředí nabízí Státní fond všem potenciálním žadatelům kvalitní poradenství a asistenci. Hlavním nástrojem jsou v tuto chvíli webové stránky www.opzp.cz a Zelená linka, tel. 800 260 500, e-mail dotazy@sfzp.cz.

Mezi priority patří budování sítě regionálních poradenských a informačních míst pro specifickou oblast OP ŽP. V listopadu 2007 budou vyhlášeny první veřejné soutěže na dodavatele těchto služeb. Celá síť by měla být vybudována do jednoho roku. Dalším úkolem je proškolení již fungujících poradců tak, aby poskytovali kvalitní poradenské a informační služby potenciálním příjemcům podpory. Věříme, že nám

Call centrum.

Foto archiv SFŽP

to přinese očekávané výsledky – spokojené žadatele a kvalitní projekty.

Leo Steiner, náměstek Úseku projektové přípravy a kontroly SFŽP ČR.

EVROPSKÁ UNIE:

LEGISLATIVNÍ A PRACOVNÍ PROGRAM EVROPSKÉ KOMISE NA ROK 2008

Evropská komise představila 23. října 2007 svůj legislativní a pracovní program na rok 2008. Na základě dosavadních zkušeností s průměrnou délkou trvání schvalování návrhů je vysoce pravděpodobné, že závěrečná fáze schvalování značné části legislativních návrhů uvedených v tomto programu bude probíhat v prvních měsících roku 2009. Proto má tento dokument zásadní dopad na obsah a agendu předsednictví České republiky v Radě EU v první polovině roku 2009.

V legislativním a pracovním programu vymezila komise konkrétní aktivity, na které se v příštích 12 měsících zaměří – tzv. **strategické iniciativy**. Tři z nich se týkají oblasti životního prostředí, a to konkrétně **Energetický balíček, Balíček k „zelené“ dopravě a Bílá kniha o adaptacích na změnu klimatu**. Energetický balíček má obsahovat vedle druhého strategického energetického přehledu, který by měl být základním podkladem pro jednání Evropské rady na jaře 2009, návrhy na revizi směrnice o energetické náročnosti budov a směrnice o spotřebních daních z energií. Jednou ze součástí balíčku k „zelené“ dopravě bude sdělení shrnující možné modely internalizace externalit z dopravy. Dosud však není jasné, jestli komise na základě této analýzy předloží konkrétní legislativní normu už v příštím roce.

Vedle těchto strategických iniciativ se komise v oblasti životního prostředí zavazuje k vypracování následujících **prioritních iniciativ v nadcházejících 12 až 18 měsících**: Sdělení k zahájení globálního monitoringu pro životní prostředí a bezpečnost, Akční plán udržitelné výroby a spotřeby, Revize nařízení

o EMAS, Revize nařízení o ekoznačení, Střednědobé vyhodnocení implementace akčního plánu k biodiverzitě a Zelená kniha o invazních druzích.

Součástí pracovního programu jsou i iniciativy vedoucí ke **zjednodušení právního rámce**. V oblasti životního prostředí jde o revizi směrnice k elektroodpadu, revizi legislativy o uvádění biocidů na trh a revizi nařízení o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu.

Komise dále oznámila **zpoždění v přípravách energeticko-klimatického balíčku**, který měl být původně prezentován 5. prosince 2007, ale podle nových informací se tento termín posouvá na konec ledna 2008. Ve výčtu očekávaných klíčových legislativních návrhů v roce 2008 tedy nelze opomenout směrnici o podpoře obnovitelných zdrojů energie, návrh k zachycování a ukládání uhlíku (CCS), návrh na revizi směrnice o systému obchodování s emisemi skleníkových plynů (ETS), ani návrh rozhodnutí o specifikaci cílů na snížení emisí skleníkových plynů do roku 2020 – rozdělení mezi jednotlivé člen-

ské státy. Téma energetika a změny klimatu patří zároveň ke komunikačním prioritám komise v roce 2008 a rovněž mezi priority francouzského, českého i švédského předsednictví.

Vedle tvorby nových návrhů se komise v příštím roce samozřejmě hodlá soustředit i na dotahování

a kontrolu rozběhnutých aktivit – například na implementaci legislativy REACH či na mezinárodní jednání o závazcích v oblasti snižování emisí skleníkových plynů po roce 2012.

*Ing. Alexandr Jevsejenko
Odbor Evropské unie MŽP ČR*

.....

FRANCIE:

LE GRENELLE ENVIRONNEMENT – EKOLOGICKÁ TVÁŘ FRANCOUZSKÉ POLITIKY

Na konci října 2007 francouzský prezident Nicolas Sarkozy představil základní principy nové ekologické politiky. Tomuto vystoupení předcházela rozsáhlá vyjednávání v rámci tzv. Grenelle, tj. mezi zástupci státu, místních samospráv, podnikatelů, odborů a nevládních organizací, kteří po tři měsíce debatovali na půdě šesti tematicky zaměřených pracovních skupin o nových iniciativách ve prospěch životního prostředí.

Prezident svoji koncepci postavil na doporučení těchto skupin, avšak v oblastech, kde se nepodařilo dojít ke všeobecné shodě (jaderná energie, geneticky modifikované organismy – GMO), prezident prosadil vlastní přístup. V rámci pracovních skupin Grenelle bylo představeno několik doporučení, jak se vyrovnat s šesti klíčovými tématy, jimiž podle pracovních skupin byly: klimatické změny a poptávka po energii (skupina 1), ochrana biodiverzity a přírodních zdrojů (skupina 2), životní prostředí a lidské zdraví (skupina 3), udržitelná produkce a spotřeba (skupina 4), ekologie v demokracii a správě (skupina 5) a podpora šetrného ekonomického rozvoje (skupina 6).

Některá doporučení pracovních skupin:

- Rozvíjet obnovitelné zdroje energie. V roce 2020 by produkce energie z obnovitelných zdrojů měla nahradit energii získanou z 20 miliónů tun ropy.
- Povinnost pro firmy s více než padesáti zaměstnanci vypočítávat tzv. uhlíkovou bilanci.
- Tepelně izolovat všechny budovy v majetku státu a pro soukromou sféru zavést efektivní pobídky pro úspory energie.
- Zastavení výstavby nových dopravních komunikací, vyjma míst, kde to je v zájmu bezpečnosti a plynulosti dopravy.
- Rozvoj nákladní železniční dopravy a vysokorychlostních železničních koridorů TGV.
- Snižit o polovinu používání pesticidů (bez časového horizontu).
- Pozastavení pěstování GMO, dokud nebude schválen nový zákon (měl by jej v lednu 2008 připravit parlament).
- Podpora ekologického zemědělství tak, aby se do roku 2010 hospodařilo šetrně na 6 % zemědělské půdy.

- Sporným bodem zůstávají odpady, kde ekologické organizace požadují moratorium na spalování odpadů. Na nových doporučeních začala skupina věnující se odpadům opět pracovat na konci listopadu.

V budoucnosti by měla rozhodnutí o velkých státních zakázkách brát v potaz „uhlíkové náklady“ a jejich dopad na biodiverzitu. Nebude již tedy nutné obhajovat volbu ekologického řešení projektu, ale naopak nutnost bude v konkrétním případě odůvodnit použití toho nešetrného. Sarkozy také vyjádřil podporu recyklace před spalováním a pro zdanění nebo zákaz nadbytečného odpadu. Zároveň navrhl pozastavení pěstování GMO, dokud nebude znám výsledek expertních jednání. V otázce jaderné energie stojí Sarkozy na straně jejích zastánců, ale zároveň se zavázal, že každá investice do jaderného výzkumu bude vyvážena stejnou investicí do výzkumu šetrných technologií výroby energie. Sektoru stavebnictví se dotknou zamýšlené normy „nízké spotřeby“ a „pozitivní ekologické bilance“, které budou muset od roku 2020 novostavby splňovat.

Na evropské úrovni Sarkozy otevřel téma zavedení tzv. uhlíkové daně vůči zemím, které dováží do EU a nesplňují závazky Kjótského protokolu, dále bude prosazovat zavedení snížené sazby DPH na ekologické produkty. Do konce roku se Grenelle zaměří na vypracování konkrétních akčních plánů, na jejichž základě budou představeny další legislativní návrhy.

Více informací naleznete na stránkách Le Grenelle Environnement:

<http://www.legrenelle-environnement.fr/grenelle-environnement/>

*Markéta Coufalová,
odbor Evropské unie MŽP ČR*

DOPRAVA:

K NÁVRHU NOVELY ZÁKONA O SILNIČNÍ DANI

Ministerstvo financí připravuje novelu zákona o silniční dani. Největší navrhovaná změna se týká mechanismu stimulace zavádění aut šetrnějších k životnímu prostředí. Namísto stávající stimulace standardních aut splňujících emisní normu Euro 2 (40 % snížení silniční daně) a Euro 3 (48 % snížení) se navrhuje mechanismus, podle kterého by v rozsahu 40 (48) % byla snížena silniční daň autům první tři a druhé tři roky po první registraci.

Současná daňová zvýhodnění u silniční daně

Silniční daň byla v ČR zavedena od 1. ledna 1993 zákonem č. 16/1993 Sb. Platí se za vozidla nad 3,5 tuny a za vozidla do 3,5 tuny k podnikatelským činnostem. Zákon byl několikrát novelizován, ale sazby silniční daně (§ 6, odst. 1 a 2 současného znění, i další citace) se i při značné inflaci neměnily. Sazby jsou odvozeny od objemu válců a počtu náprav vozidel. Výnos silniční daně a v letech 2002 – 2006 i výnos přírážky za vozidla starší roku 1989 uvádí tabulka č. 1.

Ukazuje, že výnos silniční daně v ČR v letech 1993 – 2006 se navzdory rychlému nárůstu počtu vozidel zvyšoval málo. Tzv. přírážkou za vozidla starší roku 1989 od 1. ledna 2002 s cílem stimulovat jejich rychlejší náhradu (§ 6, odst. 8), je nutné hodnotit pozitivně.

Tabulka č. 1: Výnos silniční daně a v jeho rámci přírážky za stará vozidla v ČR v letech 1993 – 2006 v mil. Kč

Rok	Výnos silniční daně	Z toho přírážka dle § 6, odst. 8
1993	4 330	0
1994	4 100	0
1995	4 150	0
1996	4 300	0
1997	4 600	0
1998	4 400	0
1999	5 200	0
2000	5 600	0
2001	5 270	0
2002	5 510	194
2003	5 740	161
2004	5 510	18
2005	5 180	127
2006	5 430	127

Zdroj: MF

K relativně nízkému inkasu silniční daně přispívá i řada důvodů k osvobození od placení silniční daně (§§ 3, 12) nebo k jejímu snížení (§ 6, odst. 5-8, § 12). Nás zajímají především daňové úlevy s vlivem na životní prostředí. Přehled výše úlev od silniční daně, týkající se ochrany životního prostředí, je uveden v tabulce č. 2.

Tabulka č. 2: Daňová osvobození a úlevy z důvodů ochrany životního prostředí u silniční daně v ČR v mil. Kč

Rok	Předmět osvobození podle					Celkem
	§ 3, písm. c)	§ 3, písm. f)	§ 12	§ 6, odst. 6	§ 6, odst. 7	
1995	43	1	69	380	0	493
1996	182	1	70	614	0	867
1997	211	0,5	69	964	0	1 244
1998	206	0,6	124	1 315	0	1 645
1999	205	0	-	0	0	205
2000	214	0	-	308	27	549
2001	216	0	-	1 307	175	1 698
2002	214	0	-	721	386	1 321
2003	149	0	16	693	491	1 349
2004	167	0,1	17	567	569	1 302
2005	176	2	18	568	839	1 603
2006	181	2	26	378	891	1 479

Zdroj: Výpočty ČEÚ, resp. CENIA na základě dat MF, od roku 2002 MF

K jednotlivým úlevám od silniční daně je možné uvést:

Podle § 3, písmena c) jsou od placení silniční daně osvobozena vozidla městské hromadné dopravy (trolejbusy a autobusy), od roku 1996 jsou osvobozeny též linkové autobusy. Podmínkou je nejméně 80 % využití vozidla pro pravidelnou linkovou dopravu.

Pod písmenem f) jsou od placení silniční daně osvobozeny elektromobily. Toto osvobození vypršelo k 1. 1. 1999. Od 1. 1. 2000 bylo znovu zavedeno.

Podle § 12 byla v letech 1993 – 98 osvobozena vozidla kombinované dopravy do 50 km včetně dopravy letecké, což v případě letecké dopravy bylo v rozporu s ochranou životního prostředí. Údaje za rok 1995 – 1998 jsou za toto osvobození. Toto osvobození bylo k 1. 1. 1999 zrušeno. Zůstalo ale daňové zvýhodnění silničních vozidel kombinované dopravy od železniční nebo vodní dopravy. Délka přepravy železniční nebo vnitrozemskou vodní dopravou musí činit minimálně 100 km a celková přepravní vzdálenost minimálně 150 km, obojí vzdušnou čarou. Podmínky snížení silniční daně vozidlům kombinované dopravy jsou v souladu s praxí EU mírně – 30 jízdy/rok na snížení o 25 %, 60 jízdy/rok na snížení o 50 %, 90 jízdy/rok na snížení o 75 % a 120 jízdy/rok na snížení o 100 % slevu. Od roku 2004 jde při 120 a více jízdách o snížení o 90 %. U vozidla používaného výlučně k přepravě v počátečním nebo konečném úseku kombinované dopravy činí sleva na dani 100 %. Vyčíslení snížení silniční daně vozidel kombinované dopravy je až od roku 2003.

Podle § 6, odst. 6 se do 31. 12. 1998 snižovalo silniční daň vozidlům splňujících emisní limity Euro 2. Novela zákona o silniční dani č. 303/2000 Sb. od 1. 1. 2000 snížila silniční daň o 50 % vozidlům, splňujícím přísnou emisní normu Euro 3, a o 25 % vozidlům, splňujícím standardní emisní normu Euro 2. Další novela zákona o silniční dani se zpětnou platností i pro rok 2004 snížila silniční daň vozidlům splňujícím emisní limity Euro 3 o 66 % a vozidlům splňujícím emisní normu Euro 2 o 60 % sazby daně. Pro roky 2006 a 2007 platí 48 % snížení silniční daně pro vozidla splňující emisní normu Euro 3 a 40 % pro vozidla splňující emisní normu Euro 2. Snížení silniční daně vozidlům splňujícím emisní normu Euro 3 je uvedeno pod § 6, odst. 7.

Problémy daňových zvýhodnění k ochraně životního prostředí u silniční daně

Návrh novely zákona o silniční dani Ministerstva financí řeší jen jeden z problémů daňových zvýhodnění z důvodu ochrany životního prostředí – snižování silniční daně vozidlům, která splňují dnes standardní emisní normy Euro 2 a 3. Svého času nová přísná emisní norma Euro 2 (pro nová vozidla zavedena povinně od 1. 1. 1996) a později i norma Euro 3 (pro nová vozidla zavedena povinně od 1. 1. 2000) se stala normou standardní. Od 1. 1. 2005 musí nová vozidla splňovat emisní normu Euro 4. Není tudíž žádoucí stimulovat vozidla splňující standardní emisní normu Euro 2 a je jen částečný důvod stimulovat snížením silniční daně vozidlům splňujícím emisní normu Euro 3. Návrh novely zákona o silniční dani problém řeší zavedením časově omezeného, klouzavého osvobození vozidel poprvé registrovaných, nezávislého na právě platné emisní normě Euro. To je jistě pokrok, který je žádoucí podpořit. Např. v roce 2008 vylučuje daňové zvýhodnění vozidel splňujících standardní emisní normu Euro 2 a podporu vozidel splňujících emisní normu Euro 3 umožňuje jen v menším rozsahu.

Je ale otázkou, zda jde o pokrok dostatečný. Vhodnější variantou by bylo o první a druhé 2 roky, niko-

liv o první a druhé 3 roky, a zda druhé 2 (3) roky by nemělo jít o snížení silniční daně poloviční, tj. asi 24 %. Sazby silniční daně byly v roce 1992 stanoveny nízkou a jejich výše se neměnila, navzdory značné inflaci. Pokud nebudou sazby silniční daně zásadně zvýšeny, budou vysoké úlevy z placení silniční daně dále snižovat její ekonomickou funkci pro rozpočet Státního fondu dopravní infrastruktury.

Ze stejných důvodů by měly být zpřísněny podmínky snížení silniční daně pro vozidla kombinované dopravy, tj. minimální počet jízd by měl být mnohem vyšší, například čtyřnásobný. Zatím i nízký počet jízd kombinované dopravy osvobozuje příslušná vozidla od placení až 90 % silniční daně, což z hlediska ochrany životního prostředí není příliš žádoucí stav.

Rozšíření osvobození od placení silniční daně na linkové autobusy dále zvýhodňuje linkové autobusy proti vlakům. Osobní železniční doprava platí za užívání železniční dopravní infrastruktury asi 1,5 mld. Kč/rok, což ji vážně znevýhodňuje při objednávání veřejné dopravní obslužnosti kraje a vede i k neobjednávání osobní železniční dopravy na některých lokálních tratích, viz argumentace Ústeckého kraje k nahrazení veřejné dopravy osobními vlaky linkovými autobusy v roce 2005 (tratě 164 a 165, část tratě 095) a v roce 2006 (tratě 113, 132 a v zásadě i tratě 135 a 137). V roce 2007 motorový osobní vlak platí 7,36 Kč/vlakový kilometr, zatímco linkový autobus je od placení silniční daně osvobozen. Alternativou by bylo zrušení poplatků za užívání železniční dopravní cesty pro osobní vlaky.

Závěr

Zákon o silniční dani obsahuje v placení silniční daně řadu úlev, které jsou zdůvodňovány potřebou chránit životní prostředí. Ne všechna tato zvýhodnění ale opravdu ochranu životního prostředí podporují. Připravovaná malá novela zákona o silniční dani řeší jen problém podpory vozidel splňujících standardní emisní normu Euro 2, částečně i Euro 3. Otázkou je, zda by se neměly diskutovat i další úpravy v poskytování úlev od placení silniční daně.

*Ing. Jan Zeman, CSc.,
CENIA, česká informační
agentura životního prostředí*

ODPADY:

ZAHRNEME SE VLASTNÍMI ODPADY?!

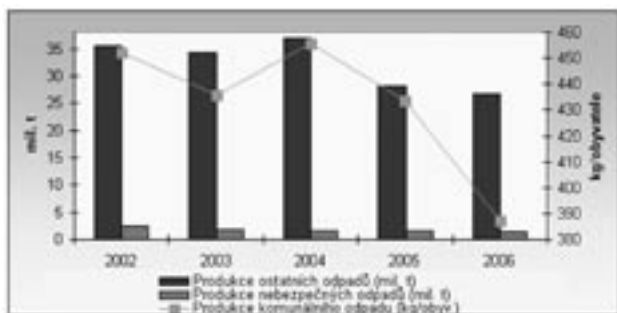
Produkce a nakládání s odpady je téma, které se dotýká každodenně každého z nás. Všichni jsme producenty odpadů. Kolik odpadů v současnosti vyprodukujeme? Co se s našimi odpady děje?

V roce 2006 bylo v ČR podle evidence na základě zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech, zpracované Centrem pro hospodaření s odpady Výzkumného ústavu vodohospodářského T.G.M., v.v.i. (VÚV T.G.M. – CeHO) vyprodukováno celkem 28,1 milionů tun odpadů. 1,46 mil. tun z toho tvořily odpady nebezpečné. To by znamenalo, že každý z nás v roce 2006 vyprodukoval 142 kg odpadů s nebezpečnými vlastnostmi a 2,7 tuny odpadů ostatních. Pravdou však je, že do tohoto množství je započítáno vše, co je podle Katalogu odpadů možno vykázat jako odpad. Patří sem například i odpadní zeminy, popílky z energetiky nebo běžné zemědělské odpady, které mnohými z nás za odpady považovány vůbec nejsou. Například hnoje a dalších zemědělských odpadů, které bývají v zemědělství opět využity, vzniká v ČR každoročně přes milion tun!

Osmadvacet milionů tun celkové produkce odpadů je skutečně impozantní číslo. Hmotnostně se jedná například o větší množství, než je polovina hnědého uhlí, které bylo v ČR vytěženo za celý rok.

Od roku 2004 vykazovaná produkce odpadů pravidelně klesá, jak ukazuje graf č. 1. V roce 2004 jsme vyprodukovali 38,7 mil. tun ostatních odpadů, v roce 2005 však již „jen“ 29,8 mil. tun (o 23 % méně) a v minulém roce byl i přes pokračující růst ekonomiky zaznamenán pokles vykazované produkce odpadů o 5,7 %. Produkce nebezpečných odpadů klesá setrvale již od roku 2002. To jsou vynikající výsledky, vypovídající zejména o snižování ztrát v našem hospodářství a úsporách přírodních zdrojů.

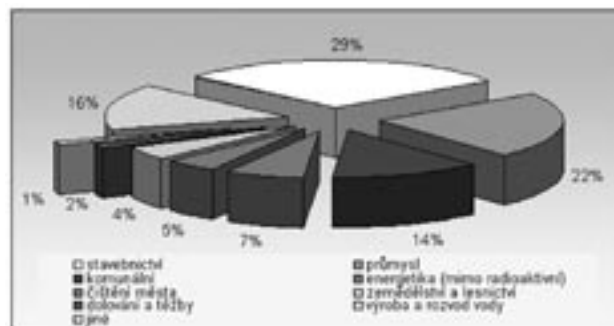
Graf č. 1: Produkce odpadů v České republice v letech 2002–2006

Zdroj: VÚV T.G.M. – CeHO, v.v.i.

Většina odpadů pocházela v roce 2006 ze stavebnictví (8,7 mil. tun), z průmyslu (6,6 mil. tun) a z komunální oblasti (4 mil. tun). Strukturu odpadů produkováných v roce 2006 dle jejich původu si můžete prohlédnout v grafu č. 2.

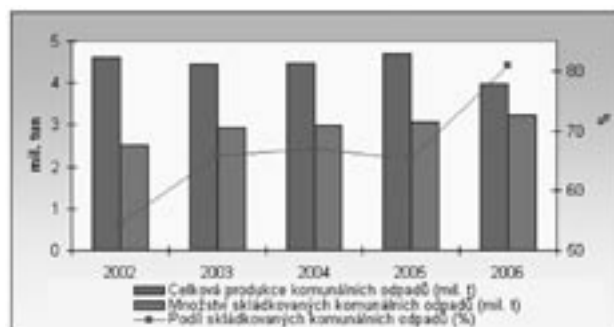
Graf č. 2: Produkce odpadů v České republice v roce 2006 dle původu

Zdroj: VÚV T.G.M. – CeHO, v.v.i.

Pozoruhodné je, že prakticky všechny odpady, tj. 82 % z celkové produkce, se nám, obyvatelům České republiky, podařilo materiálově využít, nebo recyklovat. Jedinou výjimkou zůstávají komunální odpady, které jsou z převážné většiny odstraňovány uložením na skládky. Zatímco v roce 2005 skončilo na skládkách svoji oficiální existenci „jen“ 69 % komunálních odpadů, v roce minulém to bylo již 81 %. Komunální odpady tvoří více než polovinu veškerých odpadů ukládaných na skládkách. Vývoj podílu skládkovaných komunálních odpadů uvádí graf. č. 3.

Graf č. 3: Vývoj podílu skládkovaných komunálních odpadů v ČR v letech 2002–2006

Zdroj: VÚV T.G.M. – CeHO, v.v.i.

K negativnímu vývoji došlo i přesto, že každý z nás v loňském roce vytřídil o 7 kg více odpadů než v roce 2005. Celkem tak každý předal k dalšímu zpracování 43,6 kg z téměř 390 kg jím vyprodukovaných odpadů (přepočteno z celkové produkce). Více než polovina odpadů končících na skládkách v naší přírodě tedy pochází od nás samotných a pozornému čtenáři při-

chází na mysl otázka, která uvedla tento článek: Zahrneme se vlastními odpady? Protože příroda si již sama se vším nedokáže poradit tak dobře, jako v dobách lovců mamutů, měli bychom jí nejspíše trochu pomoci. Jakým způsobem?

Produkce všech odpadů setrvale klesá, avšak podíl skládkovaných komunálních odpadů se zvyšuje. Nebylo by vhodné naučit se komunální odpady lépe využívat? V úvahu pro další využití nepřichází například jen třídění plastů, skla a papíru, ale mohli bychom začít využívat i složky ostatní. Sklo, plast a papír tvořily dohromady v roce 2000 dle průzkumů přibližně 45 % domovního odpadu ze sídlišť (VaV720/2/00 – graf. č. 4) V roce 2006 jsme my, prostí občané, dokázali z komunálního odpadu vytrídít a předat k dalšímu využití více než čtvrtinu jeho odděleně sbíraných složek. Oproti tomu například na sídlištích nevytrídíme téměř žádný biologicky rozložitelný odpad. Nesmíme totiž zapomínat, že bioodpad, tj. například odpad z ku-

chyní, který v roce 2000 tvořil téměř 20 % domovního odpadu, není dosud ve většině měst tříděn a nenašel tak v naší společnosti žádné uplatnění. Snad jedinou výjimkou zůstává jeho „využití“ pro produkci skládkového plynu na skládkách.

Pokud bychom dokázali využít dosud nevyužité složky komunálního odpadu a dále pokračovali ve zvyšování intenzity třídění složek již separovaných, byli bychom do několika let schopni využít až polovinu odpadu končícího dnes na skládkách bez užitku. Je tedy jen na nás, jestli dnes dokáže brát ohled na životní prostředí pouze náš průmysl, tlačení poplatky a finančními sankcemi, nebo také my, občané ve svých domácnostech.

*Ing. David Horatius
CENIA, česká informační agentura
životního prostředí,
david.horatius@cenia.cz*

ODPADY:

INTEGROVANÝ PŘÍSTUP KE KRAJSKÉMU ODPADOVÉMU HOSPODÁŘSTVÍ

Na Ministerstvu životního prostředí byl 23. dubna 2007 zahájen projekt Twinning Light: Integrovaný přístup ke krajskému odpadovému hospodářství v České republice. Zpracovatelem projektu bylo Spolkové ministerstvo životního prostředí, ochrany přírody a jaderné bezpečnosti (BMU) se sídlem v Berlíně.

Cíle a výstupy projektu

Projekt byl za německou stranu zastoupen panem Jürgenem Keinhorstem, vedoucím odboru kooperace se zeměmi střední a východní Evropy, novými nezávislými státy. Po dobu trvání projektu působili na Ministerstvu životního prostředí ČR střednědobý expert pan Ulrich Rischmüller a krátkodobí experti pan Helmut Schnurer, pan Bernt Matthes, paní Elke Dreissig a paní Elen Gerlach.

Cílem projektu bylo podpořit ústřední a krajskou státní správu v oblasti plánování odpadového hospodářství a podpořit úspěšnou realizaci integrovaného systému nakládání s odpady na úrovni krajů a podpořit realizaci opatření kapitoly 3. Nařízení vlády 197/2001 Sb., o Plánu odpadového hospodářství (POH) ČR., která předpokládá, že bude vytvořena síť integrovaných zařízení na úrovni krajů, poté bude tato síť propojena na úrovni celostátní sítě.

Projekt se soustřeďoval zejména na vytvoření metodiky pro kraje k vybudování zařízení pro integro-

vané nakládání s odpady, revizi a formulaci nových opatření v oblasti odpadového hospodářství.

Pomoc Německa Ministerstvu životního prostředí ČR, krajům, obcím a původcům odpadů spočívala zejména v technickém a právním poradenství při vytváření integrovaných systémů odpadového hospodářství (integrace činností do systému odpadového hospodářství v ČR, klíčové součásti hospodářství a ilustrace projektových modelů partnerů z členských států EU) a integrovaného přístupu k odpadovému hospodářství. Dále měl pomoci najít finanční zdroje pro splnění cílů stanovených v POH ČR, krajských plánech odpadového hospodářství a plánech odpadového hospodářství původců odpadů.

Hlavním výstupem projektu je metodika (guide) pro kraje, které by s její pomocí mohly realizovat vytváření nových zařízení pro integrované nakládání s odpady. Dalším úkolem bylo revidovat a formulovat nová opatření v oblasti odpadového hospodářství, soustředit se na přípravu přijetí změn v Rámcové směrnici o odpadech, která je v současné době

novelizována, vytvoření opatření pro tvorbu tematické strategie prevence a recyklace odpadů.

Dle plánu projektu byl vytvořen dokument pro tvorbu integrovaného přístupu k nakládání s odpady, definice integrovaných systémů nakládání s odpady, vytvořena opatření pro nakládání s odpady a metodika pro tvorbu integrovaných systémů nakládání s odpady. Uvedené dokumenty byly přeloženy do českého jazyka. Finální verze dokumentů byla prezentována 31. října na posledním semináři všem jeho účastníkům.

V rámci projektu se uskutečnila tři školení formou seminářů pro krajské orgány, obce, původce odpadů, Centrum pro hospodaření s odpady (CeHO) ve Výzkumném ústavu vodohospodářském T.G.M., CENIA, českou informační agenturu životního prostředí, Českou inspekci životního prostředí, nevládní organizace a další subjekty, tlumočené do českého jazyka, dále dvoudenní seminář o integrovaném nakládání s odpady v členských zemích EU / Německo (metodiky, principy, nejlepší dostupné technologie). Úkolem posledního semináře, který se konal dne 31. října 2007, bylo zejména shrnout výsledky projektu a reagovat na připomínky ke zpracovaným materiálům.

Pracovní balíčky

Projekt byl rozdělen na několik pracovních balíčků. V prvním balíčku byla zhodnocena právní situace České republiky v oblasti odpadového hospodářství, provedena revize právních dokumentů, administrativní a institucionální situace, byly vyhodnoceny regionální plány odpadového hospodářství, vyhodnocen soulad české legislativy s legislativou EU. Z vyhodnocení souladu legislativy České republiky a legislativy EU vyplynulo, že výše poplatků za odpady 500 Kč na osobu byla zhodnocena jako nedostačená. Z uvedené částky, která vyplývá ze zákona v odpadech, nemohou být pokryty veškeré výdaje, které jsou s odpadovým hospodářstvím spojeny. Důsledkem je nutná podpora nakládání s odpady z veřejného rozpočtu.

V dalším balíčku byla navržena opatření k preferovaným způsobům nakládání s odpady a technologií k různým způsobům nakládání s odpady.

V rámci třetího balíčku byla připravena doporučení a definice pro integrované systémy nakládání s odpady v České republice. Do aktivity projektu, jehož součástí byl i jeden seminář, bylo zapojeno okolo 60 účastníků z Ministerstva životního prostředí, krajů, CeHO VÚV T.G.M., CENIA a Svazků obcí. V rámci semináře, který se konal 19. 9. 2007, byly prodiskutovány navržené dokumenty Doporučení pro nové kapacity a lokalizace toků odpadů a kapacit pro nakládání s odpady, doporučení pro preferované způsoby nakládání s různými toky odpadů a kapacity a umístění míst pro nakládání s odpady a zařízení pro nakládání s odpady (separovaný sběr frakcí pevného komunálního odpadu, směsného odpadu, kalů z čistíren odpadních vod), doporučení pro rozhodovací procesy (BAT, Mini-

mální požadavky a vysoké standardy pro uzavírání malých skládek) a doporučení pro zlepšení spolupráce mezi institucemi.

Integrovaný systém nakládání s odpady

Dle definice je Integrovaný systém nakládání s odpady funkční, environmentálně přijatelný, nákladově efektivní a sociálně akceptovatelný systém nakládání s odpady v území, který vyžaduje minimální zásahy státu (veřejné správy), má minimální nebo žádné negativní vlivy na životní prostředí a je schopen zajistit plnění politiky odpadového hospodářství přijaté na daném území (POH ČR, POH kraje) (návrh definice PhDr. Věra Havránková, Odbor odpadů MŽP).

Regionální systém odpadového hospodářství

je charakterizován následujícími složkami (překlad definice vychází z německého originálu):

1. subjektem (úřad, sdružení obcí apod.), zodpovědným za nakládání s odpady, zejména za nakládání s komunálními odpady,
2. souborem ekonomických nástrojů k realizaci politiky odpadového hospodářství na daném území.
3. systémy odděleného sběru využitelných složek komunálních odpadů a sběru zbytkového (reziduálního) odpadu,
4. kapacitně dostatečnou sítí všech typů zařízení pro nakládání s odpady,
5. souborem procesních pravidel, která zajistí dlouhodobou optimalizaci systému nakládání s odpady, na základě ekonomických, sociálních a ekologických aspektů, za spolupráce veřejného a privátního sektoru, jakožto účastníků systému,

V rámci aktivity **Doporučení a opatření pro nakládání s odpady v ČR** byla vytvořena doporučení pro následující toky odpadů:

1. Obaly a obalové odpady
2. Automobily s ukončenou životností
3. Odpady z elektrických a elektronických zařízení
4. Odpadní oleje
5. Baterie a akumulátory.

Ze zpracovaných statí vyplynulo například následující:

- Česká republika schválila evropskou směrnici o obalech i s dodatky v několika specifických zákonech a prováděcích vyhláškách. Směrnice tak byla zavedena do praxe a poměrně dobře funguje. ČR rovněž implementovala evropskou směrnici o odpadech z elektrických a elektronických zařízení. Směrnice byla rovněž zavedena do praxe a v praxi vcelku dobře funguje. Zveřejňování výsledků (kvót pro sběr a recyklování) různých obcí a regionů by mohlo vést k soutěži mezi obcemi a mohla by tak vzniknout příležitost k dalšímu úsilí, jak výsledky na místní úrovni zlepšit.
- Obce a regiony mají málo výhod z toho, že povolí v rámci hranic své působnosti postavit závod na opakované použití odpadů. V jiných zemích získávají regiony část z obchodní daně, která musí

být zaplácena podnikem. To výrazně pomáhá ke zvyšování ochoty obyvatel přijmout nová zařízení. V některých zemích tato zařízení přispívají dobrovolným finančním příspěvkem obcí je to kompenzace reálného napětí mezi obcí, občany a investorem. Vznik pracovních příležitostí by mohl být dalším argumentem, který by mohl pomoci k tomu, aby takováto zařízení veřejnost lépe přijala (jsou nezbytná, aby se zlepšila ochrana zdraví občanů a ochrana přírody v celé zemi).

- Odpadní pneumatiky mají různé využití. Mohly by být recyklovány a využity na gumový granulát, po kterém je na evropském trhu poptávka. Další možností by bylo lépe využívat pryžové drti jako materiálu pro dětská hřiště nebo pro použití na dráhách dostihových závodů. Drcené pneumatiky (pryžová drť) mohou být také použity jako přísada při budování silnic („tiché silnice“). Aby byly nashromážděny více méně všechny pneumatiky k plánovanému využití, bylo by potřeba motivovat společnosti, které pneumatiky vyměňují, k tomu, aby je odevzdávaly zařízením, která se zabývají jejich dalším použitím, recyklováním a využíváním.

Sběrné místo (centrum) by mělo být vhodné pro oddělené shromažďování různých kategorií odpadů z elektrických a elektronických zařízení, například: objemná (velká) zařízení domácností, malé spotřebiče, např. lednice a klimatizace, televizory a monitory, informační technologie, spotřebitelská elektronika, zářivky, oddělené od normálních žárovek.

- Mělo by se zamezit smíchání různých druhů odpadů z elektrických a elektronických zařízení, protože tento postup znemožňuje další použití a recyklaci materiálu. Standardní kontejnery by měly být využívány ke sběru a přepravě z různých sběrných míst.
- Vzrůstající ceny pevných paliv činí přitažlivým využití odpadu oleje jako druhotného paliva (v souladu se směrnicí EU o spalování odpadu) anebo možnost jejich modifikace na běžné pohonné hmoty, jako je nafta. Některé nové technologie slibují, že se stanou brzy běžně dostupnými (například katalytická depolymerace).

Materiály k dispozici

Na **webových stránkách Ministerstva životního prostředí** www.env.cz v sekci odpady/ mezinárodní spolupráce a www.env.cz v anglické verzi v sekci International cooperation jsou k dispozici materiály:

- Doporučení k "Návrhu opatření pro nakládání s odpady v České republice" – tato část doporučení k "Ustanovení a opatření pro nakládání s odpady v České republice" je omezena na doporučení týkající se zavedení evropských předpisů o rozšířené odpovědnosti původce. Obsahuje konkrétní doporučení týkající se metodiky pro veřejnou správu odpadů v rámci zavádění integrovaného systému nakládání s odpady; metodiky pro propagaci zacházení s toky odpadu v souvislosti s výrobky s ukončenou životností; některých po-

žadavků vztahujících se na výrobce (i dovozce a maloobchodníky) za účelem převzetí jejich odpovědnosti za výrobky s ukončenou životností, ze kterých se má stát odpad (Ulrich Rischmüller).

- Návod na vytvoření integrovaného odpadového hospodářství pro veřejnou správu – doporučení k opatřením veřejné správy týkajících se integrovaného odpadového hospodářství po vzoru části III „závazná část“ Plánu odpadového hospodářství České republiky (Elen Gerlach).
- Doporučení k opatřením veřejné správy směřující k integrovanému odpadovému hospodářství souladu s POH České republiky (Elen Gerlach).
- Charakteristické prvky integrovaného systému nakládání s odpady – integrované odpadové hospodářství, implementace integrovaného systému odpadového hospodářství na regionální úrovni (Berndt Matthes).

V průběhu projektu bylo vytvořeno několik příkladů podkladových dokumentů pro nakládání s odpady z azbestu, elektrickými a elektronickými odpady, nakládání s odpady s obsahem PCB, stavebními odpady. Současně jsou překládány další dokumenty, které jsou umístěny na webových stránkách MŽP.

V rámci seminářů proběhly powerpointové prezentace na téma Strategie a požadavky EU v oblasti integrovaného nakládání s odpady (pan Helmut Schnurer), Politika nakládání s odpady v ČR, Plánování v oblasti nakládání s odpady, Sběr dat, EWC, Balance, Plánování, (pan Berndt Matthes), Ekonomické nástroje vedoucí ke zvýšení prevence a recyklace/opětovnému použití odpadů, Mandatory Deposit Systems, Vstupní poplatky za skládání odpadů, Poplatky za ukládání odpadů (pan Helmut Schnurer). Prezentace Plánu nakládání s odpady v regionu Braunschweig/ Dolní Sasko (pan Ulrich Rischmüller). Sběr a nakládání s tuhými komunálními odpady – zbytkový komunální odpad, obaly, sklo, biodegradibilní odpad, papír atd. (pan Berndt Matthes), Sběr a nakládání se stavebními a demoličními odpady (pan Berndt Matthes), Prezentace Plánu odpadového hospodářství města Hamburk (pan Berndt Matthes), Druhá hodnotící zpráva o plnění Plánu odpadového hospodářství České republiky za rok 2004 a hodnocení POH kraje. Podmínky EU v oblasti plánů odpadového hospodářství (plánování) (pan Helmut Schnurer), Různé standardy pro integrované nakládání s odpady – např. Malta, Polsko, Německo atd. (pan Helmut Schnurer), Určení a definice prioritních oblastí, které by mohl být integrovány do regionálních plánů a další relevantní politické dokumenty (Region Jižní Morava). Strategie a požadavky pro tvorbu integrovaných systémů nakládání s odpady, Návod pro tvorbu Konceptů odpadového hospodářství, Poplatky a daně v Sasku Anhaltsku, Implementace EU – Elektroodpady a směrnice RoHS, Integrované odpadové hospodářství, Mandatory deposit systems, Nařízení o ukládání odpadů z lidských sídel, Princip znečišťovatel platí, Implementation of the Waste Avoidance, Recovery and Disposal Act in Enterprises a další.

Všechny uvedené dokumenty jsou publikovány na webových stránkách Ministerstva životního prostředí.

Závěry pro Českou republiku

Ze zpracovaných materiálů a doporučení bylo možné učinit následující závěry pro Českou republiku:

A) Snižování množství odpadů ukládaných na skládku v souladu se směrnicí 99/432/ES o skládkování odpadů

B) Doporučení ke snižování ukládání biologicky rozložitelných odpadů na skládky:

- Podpora domácího kompostování.
- Oddělený sběr biologicky rozložitelných kompostovatelných odpadů.
- Zajištění stálého odbytu kompostu.
- Zvýšení výtěžnosti separovaného sběru papíru z komunálních odpadů.
- Separace využitelných a biologicky rozložitelných složek objemného odpadu (možná aplikace legislativy o nakládání s odpadním dřevem).
- Separace využitelných a biologicky rozložitelných složek odpadů z tržišť a podobných forem podnikání.
- Podpora charitativních aktivit ke sběru starého oblečení a textilu od občanů.
- Mechanicko-biologická úprava směsných komunálních odpadů za předpokladu existence zařízení pro energetické využívání výhřevné frakce z mechanicko-biologické úpravy odpadů
- Využívat kaly z ČOV podle jejich vlastností v zemědělství nebo energeticky využívat.

C) Doporučení pro integrované systémy odpadového hospodářství

- Definice Integrovaného systému nakládání s odpady byla připravena v rámci projektu společně s definicí a organizací regionálního systému nakládání s odpady.
- Byly představeny stávající organizační formy odpadového hospodářství v Německu.
- Byly doporučeny účelové dohody a sdružování obcí k dlouhodobému zabezpečování úkolů veřejné správy včetně odpadového hospodářství.
- V ČR byl identifikován „prostor pro optimalizaci“ nakládání s odpady a identifikovány výhody Integrovaného systému odpadového hospodářství pro svazek obcí nebo účelové sdružení, na příkladech z Německa.

D) Doporučení pro nakládání s jednotlivými toky odpadů, např. obaly, pneumatiky, autovraky, elektrošrot, odpadní oleje, baterie a akumulátory (viz výše).

E) Další závěry a doporučení:

- V České republice je třeba i nadále věnovat zvláštní pozornost technologiím bioplynových stanic a postupům, jak lze eliminovat zápach, zohledňovat možnost výbuchu plynové části technologie,

dávat pozor na možnost různých veterinárních nákaz. Bezpodmínečně nutná je spoluúčast orgánu veterinární ochrany. Co se týče výstavby bioplynových stanic je třeba poukázat také na riziko spjaté s možnými haváriemi reaktoru.

- Podle vzoru zemí EU (Německo, Belgie a další) by bylo dobré podporovat nové projekty v oblasti odpadového hospodářství, vznikající v rámci PPP (Public Private Partnerschip).
- V ČR je třeba věnovat pozornost spalovnám (resp. zařízením na využití odpadů). Do této oblasti je třeba velkých investic, neboť výstavba jednotlivých zařízení je velmi nákladná (řádově miliardy Kč), výstavba nových zařízení na využití odpadů bude do 10 let nezbytně nutná.
- Co se týče poplatků za komunální odpad, tyto pokud možno v budoucnu nesnižovat.
- Problematicke integrování aktivit v odpadovém hospodářství věnovat velkou pozornost, v ČR je v této oblasti velký potenciál.
- Nutné sledovat vývoj technologií pro tvorbu a ochranu životního prostředí a případně korigovat POH ČR.

Mgr. Viktor Škarda,
Odbor odpadů MŽP

BIODIVERZITA:

NOVINKY Z VÝZKUMU A OCHRANY LASICOVITÝCH ŠELEM

V pořadí již 25. výroční setkání vědců a ochranářů zabývajících se lasicovitými šelmami se uskutečnilo 4. – 7. října 2007 v jihočeské Třeboni. Uspořádaly jej Český nadační fond pro vydru, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a Ústav pro výzkum obratlovců AV ČR Brno. Kromě nich akci podpořilo Ministerstvo životního prostředí, známý výrobce elektroniky Olympus a pražské nakladatelství odborné literatury Scientia. Konference se zúčastnilo přes sto zájemců z dvaadvaceti evropských zemí.

Lasicovité šelmy

Mezi lasicovité (*Mustelidae*), dříve označované jako kunovité, patří jak predátoři, živící se ekonomicky a epidemiologicky závažnými druhy drobných savců a ptáků, tak ti, kteří se právě pro svou kořist dostávají do konfliktu se zájmy člověka. Některé druhy po vysazení či zavlečení mimo původní areál rozšíření představují nezanedbatelnou hrozbu pro původní živočichy. Řada lasicovitých šelem se řadí mezi významná kožešinová zvířata.

Kuna jako obyvatel aut

Kuna skalní (*Martes foina*) se přizpůsobila prostředí lidských sídel natolik úspěšně, že se o tom mohou přesvědčit i motoristé. Zejména na podzim a v zimě s oblibou vyhledává motory automobilů, kam ji láká teplo a kde si vytváří úkryt. Při tom překusuje gumové hadičky a kabely, ničí tepelnou izolaci motorů a do úkrytu přemísťuje nejen úlovky, ale často i nejrůznější odpadky. Také z ČR známe případy, kdy v důsledku pobytu kuny došlo k požáru automobilu. Výzkum potravy kuny skalní v Krakově potvrzuje, že zatímco ve středu města se zmiňovaná lasicovitá šelma živí převážně ptáky, zejména zdivočelými holuby domácími (*Columba livia f. domestica*), v okrajových čtvrtích dává přednost ovoci a zrní. Nepohrdnou ani zbytky odpadků, jako jsou igelitové sáčky, provázky nebo žvýkačky. V Budapešti již kuny skalní nereagují na spuštění elektronické ochrany domů. Druh učení, kdy po opakovaném působení určitého podnětu dochází postupně k vymizení původní odpovědi, označujeme jako *habituace*. Zdá se, že početnost kun v maďarské metropoli neomezuje ani tak nabídka a dostupnost potravy jako množství úkrytů, obvykle na půdách a střeších. V Lucembursku se na zimu kuny skalní přesouvají z lidmi neobydlených staveb do obytných budov.

Podle názoru zejména skandinávských a finských ekologů ovlivňují pravidelné populační cykly drobných savců na severu Evropy spolu s dravci a sovmi lasice r. *Mustela*. Podíl hrabošovitých (*Arvicolinae*) v potravě kolčavy (*Mustela nivalis*) v otevřených biotopech Bělověžského pralesa kolísá v jednotlivých letech výzkumu od 80 do 100 %. Protože jej neovlivňovaly ani rozdíly v početnosti jednotlivých druhů kořisti, ani změny ve složení společenstva drobných hlodavců, domnívají se polští výzkumníci, že dů-

vod tak vysokého stálého zastoupení hrabošovitých v potravě kolčavy musíme hledat v asynchronní populační dynamice těchto hlodavců v různém prostředí. Jelikož ke gradaci (fáze nejvyšší početnosti v průběhu populačního cyklu) hrabošovitých dochází na loukách a říčních údolích v Bělověžském pralesu v rozdílných letech, loví kolčavy podle aktuální nabídky potravy v odlišných biotopech a rozhraních mezi nimi. Naproti tomu v severské tundře nebo tajze dochází ke gradaci populací drobných savců ve stejném roce, a to na rozsáhlých plochách.

Úspěšný nepůvodní mink

Norek americký (*Mustela vison*) neboli mink, který se do přírody Evropy a Asie dostal jako uprchlík z farmových chovů i jako záměrně vysazovaný nepůvodní druh kožešinové zvěře, patří mezi vůbec nejúspěšnější invazní nepůvodní druhy. Svého příbuzného norka evropského (*Mustela lutreola*) vytlačuje potravní a prostorovou konkurencí a rušením při rozmnožování. Agresivní a hmotnostně dvojnásobní samci norka amerického blokují samice norků evropských v době páření a populace na našem kontinentě původního norka tak rychle stárne a dramaticky klesá její početnost. Podle střízlivých odhadů přežívá v několika vzájemně izolovaných populacích ve Francii, Španělsku, v dunajské deltě, Pobaltí, Bělorusku a Rusku nanejvýš 8 000 – 10 000 norků evropských. Referáty na treboňské konferenci potvrdily, že šířením norka amerického jsou ohroženy i zbytkové francouzské a španělské populace jeho evropského příbuzného, a to i přes značné úsilí španělských úřadů zastavit pronikání minka do oblastí, kde se ještě udržel norek evropský. Výsledky repatriace norka evropského v německém Sársku zdůrazňují, že pro vytvoření dlouhodobě životaschopné populace v novém prostředí může být rozhodující přežití vysazených jedinců v prvních třech měsících. Ve Velké Británii se nejrychleji mizejícím savcem stal známý hryzec vodní (*Arvicola terrestris*), hlavní kořist norka amerického. Britští ochranáři zkoušejí používat pro odchyt minků ukotvené malé vory, které si norci předtím navykou využívat jako součást domovského okrsku. Domovský okrsek je území, které jedinec či skupina jedinců využívá k získávání potravy, k rozmnožování a jako úkryt.

Infrakamera na kuny lesní

Třeboňská konference potvrdila, jak významně pomáhá badatelům soudobá technika. V Nizozemsku již několik let sledují v tamějším největším lesním komplexu pomocí infračervených kamer, umístěných na rybářských prutech z uhlíkového vlákna, kuny lesní (*Martes martes*). Mohou tak pohodlně a současně šetrně nahlédnout do stromových dutin 13 – 20 m nad zemí. Zatímni výsledky naznačují, že úspěšnost rozmnožování zkoumaného savce sleduje kolísání početnosti drobných savců. Monitorování hranostajů (*Mustela erminea*), označených miniaturními vysílačkami v severozápadním Německu, napovídá, že jejich chování nevykazuje z hlediska denních rytmtů žádné společné rysy.

Na rosomáka s GPS

Oprávněný zájem vyvolaly přednášky, představující výzkum bionomie rosomáka (*Gulo gulo*) ve Švédsku. Použitím obojků s GPS (navigační družicový systém, který dokáže kdekoli na Zemi určit polohu s přesností několika metrů) se tak podařilo zjistit, že průměrný domovský okrsek samců rosomáků zabírá 525 km² a je v této severské zemi větší než u rysa ostrovida (*Lynx lynx*) a vlka (*Canis lupus*): rosomáci také v průměru za den urazí větší vzdálenosti než obě zmiňované šelmy. Teritorium samce rosomáka zahrnuje teritoria 3 – 5 samic. Největší hrozbou pro švédské rosomáky zůstává pytláctví: v celé populaci se ročně rozmnožuje jen 65 samic a právě nepovolený lov má na svědomí 65 % úmrtí dospělých rosomáků, povolený odstřel je v této souvislosti téměř zanedbatelný. Protože většina rosomáků žije v oblastech, kde

se chová zdomácnělý sob, stát již řadu let hradí vlastníkům stád vzniklou újmu. Zatímco starší Laponci si i přes působenou újmu rosomáků váží, jejich potomci je považují za vyslovené škůdce.

Tchoř zůstává otázkou

A ještě jednu věc musíme v souvislosti s třeboňskou konferencí zmínit. Moderní postupy molekulární biologie přinášejí cenné informace i v případě lasicovitých šelem. Potvrdily například, že hranostaj osídlil Irsko ještě předtím, než zalednění na našem kontinentě dosáhlo posledního maxima, a úspěšně tu přežil dodnes, zatímco v Británii byly původní vývojové linie této šelmy nahrazeny novými osídlenci, kteří tam pronikli po ústupu ledovce. Otázkou zůstává postavení moravských tchořů stepních (*Mustela evermannii*), jež se od svých mongolských příbuzných z pohledu molekulární genetiky významně odlišují.

Oceňuji skutečnost, že třeboňská konference přilákala četné studenty a doktorandy, kteří měli možnost představit na ní výsledky svých prací. Hlasování účastníků konference určilo pořadí nejlepších studentských prací, a to jak ústních prezentací, tak plakátových sdělení. Příští rok bude mezinárodní konferenci o lasicovitých šelmách hostit Budapešť.

RNDr. Jan Plesník, CSc.
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR Praha

Vydra říční (*Lutra lutra*) se stala v některých evropských zemích symbolem ochrany volně žijících živočichů a jejich prostředí.

Foto autor

VÝLOV: ŽEBĚTÍNSKÝ RYBNÍK

Lokalita je známa především jako místo rozmnožování tisíců ropuch obecných, pro které zde byly v minulých letech instalovány kilometry zábran a vybudovány speciální podchody pod silnicí pro jejich nerušenou jarní migraci do rybníka a následně i do okolních biotopů.

Migrace bývaly tak masivní, že kvůli nim policie na několik dní z této frekventované komunikace vedoucí po hrázi odkláněla dopravu. V roce 2007 byl v porovnání s minulými lety zjiš-

těn velmi malý počet metamorfujících jedinců ropuchy obecné a současně byl v rybníce prokázán masivní výskyt nepůvodního karase stříbřitého, u kterého se dá předpokládat silný predanční tlak na larvy obojživelníků.

Ačkoliv byl rybník v roce 2005 zcela sloven a ponechán bez rybí obsádky, byl v prosinci 2007 spuštěn a sloven, a to ve spolupráci s AOPK ČR – střediska Brno, Krajského úřadu Jiho-moravského kraje a Magistrátu města Brna. Výsledkem bylo překvapivých přibližně 20 q ryb přesto, že rybník měl být zcela bez obsádky. Přibližně dvě třetiny ulovených ryb tvořil ne-

původní karas stříbřitý, třetinu plotice obecná. Všechny plotice obecné byly vytrženy a použity na zarybnění revitalizačních akcí.

Rybník byl ponechán týden bez vody a poté se opět začalo s napouštěním, aby byl na jaře připraven na první migrující ropuchy obecné.

Zdroj: AOPK ČR – středisko Brno, upraveno (red)

Foto Roman Zajíček

Zpravodaj Ministerstva životního prostředí • Ročník XVIII, číslo 1/2008 • Vychází 12x ročně • Vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10, tel. 267 122 549 • Odpovědná redaktorka Mgr. Hana Kolářová, tel. 261 910 608, e-mail hana.kolarova@tiscali.cz • Administrace a objednávky SEVT a. s., Pekařova 4, 181 06 Praha 8, tel. 283 090 352, fax 233 553 422, e-mail sevt@sevt.cz • Sazba Informica, tisk PeMa Praha • Předplatné měsíčníku Věstník a Zpravodaj MŽP s čtvrtletníkem EIA • IPPC • SEA pro rok 2008 je 800,- Kč • Číslo 1/2008 předáno do tisku 15. 12. 2007